Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi poliisin henkilörekistereistä annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi poliisin henkilörekistereistä annettua lakia. Muutokset liittyvät Brysselissä 26 päivänä heinäkuuta 1995 tehtyyn Euroopan poliisiviraston perustamista koskevaan yleissopimukseen ja siihen liittyvään 24 päivänä heinäkuuta 1996 tehtyyn Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen toimivaltaa koskevaan lisäpöytäkirjaan, joiden eräiden määräysten hyväksymisestä annetaan eduskunnalle erikseen esitys.

Euroopan poliisiviraston perustamista koskevalla yleissopimuksella perustetaan Euroopan poliisivirasto, jonka tehtävänä on avustaa Euroopan unionin jäsenvaltioiden toimivaltaisia viranomaisia yleissopimuksessa määriteltyjen kansainvälisen rikollisuuden muotojen estämisessä ja selvittämisessä.

Lisäksi ehdotetaan tehtäväksi tarvittavia muutoksia säännöksiin, jotka koskevat rekisteröidyn tarkastusoikeuden rajoitusta, tietojen luovuttamista muille kuin poliisille ja tietojen luovuttamista ulkomaille, poliisin tietojensaantioikeutta eräistä rekistereistä sekä luotettavuuslausuntoja.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samana ajankohtana kuin Euroopan poliisiviraston perustamista koskeva yleissopimus.

370180

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ 1

YLEISPERUSTELUT 3

1. Nykytila 3
1.1. Säännökset poliisin henkilörekistereistä 3
1.2. Euroopan poliisivirastosta tehty yleissopimus ja Euroopan poliisivirasto 3

2. Ehdotetut muutokset 5
2.1. Europol-yleissopimuksen hyväksymisen edellyttämät muutokset poliisin henkilörekistereitä koskeviin säädöksiin 5
Yleistä 5
Henkilötietojen luovuttaminen poliisin henkilörekistereistä Europolille ja Europolin atk-tietojärjestelmään 5
Henkilötietojen hankkiminen toimivaltaisille viranomaisille Europolin atk-tietojärjestelmästä 6
Henkilötietojen luovuttaminen poliisin henkilörekistereistä toimivaltaisille viranomaisille 6
Rekisteröidyn tarkastusoikeuden rajoitukset 7
Tarkastusoikeuden käyttäminen Europolin atk-tietojärjestelmään 7
Kansallisen valvontaviranomaisen valvontaoikeus 7
Luotettavuuslausuntojen antaminen Europolille 8
Henkilötietojen luovuttaminen poliisille muuhun kuin tietojen keräämistarkoitukseen 8
2.2. Muut ehdotetut muutokset 8

3. Esityksen vaikutukset 9
3.1. Taloudelliset vaikutukset 9
3.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset 9
3.3. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan 9

4. Asian valmistelu 9

5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja 9

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT 10

1. Lakiehdotuksen perustelut 10

2. Voimaantulo 15

3. Säätämisjärjestys 15

Liite 22
Rinnakkaistekstit 22

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Säännökset poliisin henkilörekistereistä

Poliisin henkilörekistereistä annetun lain (509/1995), jäljempänä *poliisin henkilörekisterilaki*, 1 §:n 1 momentin mukaan poliisilain (493/1995) 1 §:ssä tarkoitettujen tehtävien suorittamiseksi perustettuihin poliisin henkilörekistereihin sovelletaan henkilörekisterilakia (471/1987), jollei poliisin henkilörekisterilaissa toisin säädetä.

Poliisin henkilörekistereistä säädetään poliisin henkilörekisterilain 1 ja 2 luvussa sekä poliisin henkilörekistereistä annetun asetuksen (1116/1995), jäljempänä *poliisin henkilörekisteriasetus*, 2 luvussa. Poliisin henkilörekistereistä epäiltyjen rekisterin ja suojelupoliisin toiminnallisen tietojärjestelmän osalta määrittelystä, käyttötarkoituksesta, tietosisällöstä ja rekisterinpitäjästä säädetään poliisin henkilörekisterilain 2 ja 3 §:ssä. Muiden poliisin henkilörekisterien osalta on laissa määritelty rekisterien käyttäjäpiiri. Poliisi voi perustaa henkilörekistereitä poliisin valtakunnalliseen käyttöön, useamman kuin yhden poliisiyksikön käyttöön, poliisiyksikön käyttöön taikka poliisin henkilöstöön kuuluvan tai poliisin henkilöstöön kuuluvien muodostaman työryhmän käyttöön. Näiden rekisterien tarkempi määrittely, käyttötarkoitus, tietosisältö, rekisterinpitäjä sekä kaikkien poliisin pysyvien henkilörekisterien tietojen säilytysajat on määritelty poliisin henkilörekisteriasetuksessa. Poliisin muista valtakunnallistista pysyvistä automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävistä henkilörekistereistä kuin epäiltyjen rekisteristä säädetään poliisin henkilörekisteriasetuksen 2 luvussa.

1.2. Euroopan poliisivirastosta tehty yleissopimus ja Euroopan poliisivirasto

Eduskunnalle on erikseen annettu hallituksen esitys Euroopan poliisivirastosta tehdyn yleissopimuksen ja siihen liittyvän pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä sekä laiksi tullilain 26 §:n muuttamisesta (HE /1997 vp).

Mainitussa esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Brysselissä 26 päivänä heinäkuuta 1995 tehdyn Euroopan poliisiviraston perustamista koskevan yleissopimuksen, jäljempänä *Europol-yleissopimus*, ja siihen liittyvän 24 päivänä heinäkuuta 1996 tehdyn Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen toimivaltaa koskevan pöytäkirjan.

Europol-yleissopimuksen 1 artiklan 1 kohdan mukaisesti perustetaan Euroopan poliisivirasto, jäljempänä *Europol*, jonka tavoitteena on sopimuksen 2 artiklan 1 kohdan mukaan, osana jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä, parantaa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.1 artiklan 9 alakohdan mukaisesti jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten tehokkuutta ja niiden yhteistyötä terrorismin, laittoman huumausainekaupan ja muiden vakavien kansainvälisen rikollisuuden muotojen estämisessä ja torjunnassa, kun on olemassa tosiasioihin perustuvaa näyttöä rikollisen rakenteen tai järjestön olemassaolosta ja kun näillä rikollisuuden muodoilla on kahdessa tai useammassa jäsenvaltiossa sellaisia vaikutuksia, että ottaen huomioon rikosten laaja-alaisuus, vakavuus ja seuraukset, jäsenvaltioiden yhteinen toiminta on välttämätöntä.

Tavoitteen toteuttamiseksi *Europolin* tehtävänä on avustaa Euroopan unionin (EU) jäsenvaltioiden toimivaltaisia viranomaisia Europol-yleissopimuksen 2 artiklan 2, 3 ja 5 kohdassa määriteltyjen kansainvälisen rikollisuuden muotojen estämisessä ja selvittämisessä (*Europol-rikollisuus*). Artiklan 2 kohdassa on Europolin ensivaiheen tehtäväksi määrätty laittoman huumausainekaupan, ydin- ja radioaktiivisten aineiden laittoman kaupan, laittoman maahantulon, ihmiskaupan ja varastettujen kulkuneuvojen laittoman kaupan estäminen ja torjuminen. Viimeistään kahden vuoden kuluttua yleissopimuksen

voimaantulosta Europol käsittelee myös terroritoiminnan yhteydessä suoritettuja rikoksia tai sellaisiksi epäiltyjä tekoja. Lisäksi samassa kohdassa tarkoitetussa liitteessä on määritelty ne muut kansainvälisen rikollisuuden lajit, jotka EU:n neuvosto voi antaa Europolin tehtäväksi. Näitä rikoksia ovat henkeen, ruumiilliseen koskemattomuuteen ja vapauteen kohdistuvat rikokset, kansallisomaisuuteen ja julkiseen omaisuuteen kohdistuvat rikokset ja petokset sekä eri muodoissa tapahtuva laiton kauppa ja ympäristöön kohdistuvat rikokset. Artiklan 3 kohdan mukaan Europolin toimivaltaan kuuluvat myös kaikkiin edellä mainittuihin rikollisuuden muotoihin liittyvä rahanpesu ja muut liitännäisrikokset. Yleinen edellytys Europolin toimivallalle edellä mainituissa rikoksissa on, että on olemassa tosiasioihin perustuvaa näyttöä rikollisuuden järjestäytyneisyydestä ja sen vaikutusten ulottumisesta kahteen tai useampaan yleissopimuksen jäsenvaltioon. Artiklan 5 kohdassa on tarkennettu, mitä laittomalla huumausainekaupalla Europol-yleissopimuksessa tarkoitetaan.

Europol-yleissopimuksen 3 artiklan mukaan Europol myös helpottaa jäsenvaltioiden välistä tietojenvaihtoa, kerää, kokoaa, analysoi ja välittää sen toimialaan kuuluvia rikoksia koskevia tietoja sekä ilmoittaa rikollisten seikkojen välillä havaitut yhteydet, pitää yllä atk-pohjaisia tietojärjestelmiä ja laatii yleisluonteisia rikollisuutta koskevia tilannekatsauksia, tekee selvityksiä rikosten torjunta- ja tutkintamenetelmistä sekä poliisin käyttämistä tieteellisistä ja teknisistä menetelmistä. Europolilla itsellään ei kuitenkaan yleissopimuksen nojalla ole toimivaltaa ryhtyä operatiivisiin toimiin jäsenvaltioissa.

Toimivaltaisella viranomaisella tarkoitetaan Europol yleissopimuksen 2 artiklan 4 kohdan mukaan sellaisia julkisia toimielimiä, jotka ovat toimivaltaisia rikollisuuden estämisessä ja selvittämisessä. Suomessa näitä viranomaisia ovat poliisin lisäksi rajavartioja tulliviranomaiset sekä puolustusvoimien pääesikunnan tutkintaosasto (*toimivaltaiset viranomaiset*). Poliisilain 1 §:n 1 momentin mukaan poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Esitutkintalain (449/1987) 13 §:n mukaan esitutkinnan toimittaa poliisi, jollei toisin ole säädetty. Rajavartiolaitoksesta annetun lain (5/1975) 1 §:n mukaan rajavartiolaitoksen tehtävänä on valtakunnan rajojen vartiointi ja valvonta sekä poliisin ohella yleisen järjestyksen ja turvallisuuden voimassa pitäminen raja- ja merialueella sekä tullilaitoksen ohella tullivalvonta. Lain 12 §:n mukaan rajavartiolaitos voi toimittaa virkatehtäviensä alalla tapahtuneen rikoksen esitutkinnan, jollei tutkinta rikoksen laadun vuoksi kuulu poliisille tai muulle viranomaiselle. Tullilain (1466/1994) 43 §:n mukaan tullimiehellä on tulliviranomaisen suorittamassa 42 §:ssä sanotun tullirikoksen esitutkinnassa sama oikeus ryhtyä tutkintatoimenpiteisiin ja käyttää pakkokeinoja kuin poliisimiehellä poliisiviranomaisen suorittamassa esitutkinnassa. Poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa annetun lain (1251/1995) 1 §:n mukaan puolustusvoimat huolehtii pääsääntöisesti sotilaan tekemän rikoksen tutkinnasta sekä puolustusvoimien omaisuuteen kohdistuvan rikoksen tutkinnasta, jonka puolustusvoimien palveluksessa oleva on tehnyt.

Europol-yleissopimuksen 4 artiklan 1 kohta edellyttää, että kukin jäsenvaltio perustaa tai nimeää kansallisen yksikön, joka on artiklan 2 kohdan mukaan ainoa Europolin ja jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten välinen yhteyselin. Sopimuksen 5 artiklan 1 kohdan mukaan kukin jäsenvaltio lähettää Europoliin ainakin yhden yhteyshenkilön, joka on lähettäneen jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön alainen, jollei sopimuksen yksittäisistä määräyksistä muuta johdu. Yhteyshenkilön tehtävänä on 2 kohdan mukaan valvoa kansallisen yksikkönsä etua Europolissa kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti ja Europolin toimintaa koskevia määräyksiä noudattaen sekä 3 ja 4 kohdan mukaan osallistua Europolin tavoitteen mukaisesti kansallisen yksikkönsä ja Europolin väliseen tietojen vaihtoon ja niistä aiheutuvien toimenpiteiden yhteensovittamiseen.

Suomen kansallisena yksikkönä toimisi keskusrikospoliisi, joka ilmoittaisi Europolille 5 artiklassa tarkoitetut toimivaltaisten viranomaisten nimeämät yhteyshenkilöt ja nimeäisi henkilökunnastaan ne henkilöt, joiden tehtävänä on 4 artiklan 4 kohdan mukaan toimittaa oma-aloitteisesti tietoja, joita Europol tarvitsee tehtäviensä suorittamisessa, vastata Europolin tekemiin tietoja ja ohjeita koskeviin pyyntöihin, pitää tietoja ajantasalla, käyttää ja toimittaa tietoja toimivaltaisten viranomaisten käyttöön kansallista lainsäädäntöä noudattaen, toimittaa Europo-

lille neuvoja, tietoja ja analyysejä koskevia pyyntöjä ja välittää Europolille atk-järjestelmään tallennettavia tietoja sekä huolehtia, että kaikki tietojen vaihto sen ja Europolin välillä tapahtuu lainmukaisesti. Europol-yleissopimuksen 4 artiklan 3 kohta edellyttää, että jäsenvaltiot toteuttavat tarpeelliset toimenpiteet varmistaakseen kansallisen yksikön toiminnan ja erityisesti, että sillä on oikeus saada käyttöönsä aiheelliset kansalliset tiedot.

Kansallisena yksikkönä toimivan keskusrikospoliisin ja sen Europoliin lähettämän henkilön oikeudesta käyttää ja luovuttaa Europol-rikollisuutta koskevia tietoja toimivaltaisten viranomaisten, Europolin ja Europolin jäsenvaltioiden kansallisten yksikköjen käyttöön ehdotetaan säädettäväksi lakiehdotuksen 2, 13 a, 14 ja 17-20 §:ssä.

Europol-yleissopimuksen 23 artiklan 1 kohdan mukaan kunkin jäsenvaltion on myös nimettävä kansallinen valvontaviranomainen, jonka tehtävänä on valvoa, että Europolille toimitetaan tietoja kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja yksilöiden tietosuojaa koskevia oikeuksia noudattaen. Tietosuojavaltuutettu toimisi Suomen kansallisena valvontaviranomaisena. Tietosuojalautakunnasta ja tietosuojavaltuutetusta annetun lain (389/1994) 1 §:n mukaan henkilörekisterilaissa tarkoitettujen asioiden käsittelemistä varten oikeusministeriön yhteydessä on tietosuojalautakunta ja tietosuojavaltuutetun virka ja 5 §:n mukaan tietosuojavaltuutetun tehtävänä on tietosuojalautakunnan tehtäviä lukuunottamatta käsitellä ja ratkaista henkilörekistereitä koskevat asiat sekä hoitaa muut henkilörekisterilaista johtuvat tehtävät, seurata henkilörekisterikäytännön yleistä kehitystä ja tehdä tarpeelliseksi katsomiaan aloitteita, huolehtia toimialaansa liittyvästä tiedotustoiminnasta sekä huolehtia henkilörekistereihin liittyvästä kansainvälisestä yhteistyöstä.

Tietosuojavaltuutetun oikeudesta valvoa Europolille toimitettavien tietojen lainmukaisuutta ehdotetaan säädettäväksi lakiesityksen 15 ja 16 a §:ssä.

Merkittävän osan Europol-yleissopimuksesta muodostaa järjestön yhteyteen perustettavaa atk-tietojärjestelmää koskevat määräykset. Sopimus sisältää yksityiskohtaisia määräyksiä Europolin atk-tietojärjestelmästä, sen sisältämistä tiedoista, kansallisten yksikköjen ja Europolin henkilöstön oikeudesta käyttää tätä järjestelmää sekä tietojenkäsittelyä, tietoturvaa ja tietosuojaa koskevista kysymyksistä.

2. Ehdotetut muutokset

2.1. Europol-yleissopimuksen hyväksymisen edellyttämät muutokset poliisin henkilörekistereitä koskeviin säädöksiin

Yleistä

Tietojen luovuttaminen Europolille ja erityisesti Europolin atk-tietojärjestelmän perustaminen ja tietojen luovuttaminen Europolin atk-tietojärjestelmään sekä Europolin jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille edellyttävät muutoksia poliisin henkilörekisterilakiin.

Henkilötietojen luovuttaminen poliisin henkilörekistereistä Europolille ja Europolin atk-tietojärjestelmään

Europol-yleissopimuksen 4 artiklan 1 kohdan mukaan jokainen jäsenvaltio perustaa tai nimeää kansallisen yksikön, joka on artiklan 2 kohdan mukaan ainoa Europolin ja jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten välinen yhteyselin. Artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltiot toteuttavat tarpeelliset toimenpiteet varmistaakseen kansallisen yksikön toiminnan ja erityisesti, että kansallisella yksiköllä on oikeus saada käyttöönsä aiheelliset kansalliset tiedot. Kansallisen yksikön tehtävänä on muun muassa toimittaa oma-aloitteisesti Europolille tietoja, joita se tarvitsee tehtäviensä suorittamisessa, ja pitää tietoja ajan tasalla. Kansallinen yksikkö voi tallettaa tietoja myös suorakäyttöisesti Europolin tietojärjestelmään. Europol tulee toimimaan Haagissa Alankomaissa, jolloin kansallisena yksikkönä toimivan keskusrikospoliisin on voitava luovuttaa poliisin henkilörekisterin tietoja ulkomaille.

Poliisille ehdotetaan perustettavaksi poliisin valtakunnalliseen käyttöön tarkoitettu pysyvä automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävä henkilörekisteri (*Europol-talletusrekisteri*). Tähän rekisteriin kerättäisiin Europol-yleissopimuksen 8 artiklan 1 ja 4 kohdan mukaisesti tietoja henkilöistä, joita epäillään Suomen lainsäädännön nojalla Europol-rikollisuudesta tai osallisuudesta tällaiseen rikokseen tai jotka on tuomittu tällaisesta rikoksesta, ja henkilöistä, joiden tietty-

jen tosiseikkojen perusteella lainsäädännön nojalla oletetaan tekevän Europolin toimivaltaan kuuluvia vakavia rikoksia. Europol-talletusrekisteri olisi tietojen keräämis- ja käyttöperusteiltaan samanlainen kuin nykyinen epäiltyjen rekisteri, johon saa tallettaa tietoja henkilöistä, joiden epäillään syyllistyvän tai syyllistyneen rikokseen, josta saattaa seurata vankeutta, taikka henkilöistä, joiden epäillään myötävaikuttavan tai myötävaikuttaneen rikokseen, josta saattaa seurata enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta. Tästä syystä molemmat rekisterit koottaisiin osarekistereiksi tietojärjestelmään, joka perustettaisiin ja nimettäisiin epäiltyjen tietojärjestelmäksi. Keskusrikospoliisi kansallisena yksikkönä tarkastaisi ja muokkaisi Europol-talletusrekisteriin talletetut tiedot Europol-yleissopimuksen 8 artiklan 2 ja 3 kohdan mukaisiksi ja tallentaisi tarkastetut ja tarvittaessa muokatut tiedot suorakäyttöisesti Europolin tietojärjestelmään. Artiklan 2 kohdan mukaan henkilön henkilöllisyyttä koskevat tiedot saavat sisältää ainoastaan sukunimen, alkuperäisen sukunimen, etunimet ja tarvittaessa peitenimen tai omaksutun nimen, syntymäajan ja -paikan, kansalaisuuden, sukupuolen sekä tarvittaessa muut henkilöllisyyden toteamiseksi tarvittavat tuntomerkit, erityisesti erityiset objektiivisesti havaittavat ja muuttumattomat ruumiilliset tuntomerkit. Edellä 2 kohdassa tarkoitettujen tietojen lisäksi henkilöitä koskevista tiedoista saa 3 kohdan mukaan tallentaa rikokset, syytteeseen johtaneet seikat sekä niiden tapahtuma-aika ja -paikka, rikoksen teossa käytetyt tai mahdollisesti käytettävät keinot, asiaa käsittelevät viranomaiset ja niiden käyttämät asiakirjojen numerot, epäilyt henkilöiden kuulumisesta rikolliseen järjestöön sekä rangaistukset, sikäli kuin on kyse Europol-rikollisuudesta.

Europol-yleissopimuksen 2 artiklan 4 kohdan tarkoittamia toimivaltaisia viranomaisia ovat poliisin lisäksi rajavartio- ja tulliviranomaiset sekä puolustusvoimien pääesikunnan tutkintaosasto. Myös näille viranomaisille ehdotetaan oikeutta tallettaa henkilötietoja suorakäyttöisesti poliisin Europol--talletusrekisteriin Europol-rikollisuuden estämiseksi ja selvittämiseksi. Suorakäyttöinen talletusoikeus on tarpeen, jotta myös muut toimivaltaiset viranomaiset kuin poliisi voisivat toimittaa Europolille luovutettavaksi haluamansa tiedot kansallisena yksikkönä toimivalle keskusrikospoliisille nopealla ja taloudellisella tavalla.

Henkilötietojen hankkiminen toimivaltaisille viranomaisille Europolin atk-tietojärjestelmästä

Europol-yleissopimuksen 17 artiklan 1 kohdan mukaan ainoastaan jäsenvaltioiden toimivaltaiset viranomaiset saavat välittää tai käyttää tietojärjestelmästä, hakemistojärjestelmästä tai analysointia varten perustetuista tietokannosita haettuja henkilötietoja ja muilla asianmukaisilla keinoilla toimitettuja tietoja Europolin toimivaltaan kuuluvan rikollisuuden ja muiden vakavien rikollisuuden muotojen estämiseen ja selvittämiseen.

Poliisille ehdotetaan oikeutta saada tietoja Europolin atk-tietojärjestelmästä Europol-rikollisuuden ja muiden vakavien rikollisuuden muotojen estämiseksi ja selvittämiseksi.

Vakavalla rikollisuudella Suomessa tarkoitettaisiin sellaisia rikoksia, joista saattaa seurata vähintään kuusi kuukautta vankeutta.

Tiedot olisi hankittava kansallisena yksikkönä toimivan keskusrikospoliisin välityksellä. Europol-yleissopimuksen 4 artiklan 2 kohdan mukaisesti kansallinen yksikkö on ainoa Europolin ja kansallisten toimivaltaisten viranomaisten välinen yhteyselin. Keskusrikospoliisi saisi oikeuden luovuttaa Europolin atk-tietojärjestelmän tietoja poliisiyksikölle tai poliisin henkilöstöön kuuluvalle Europol-rikollisuuden ja muiden vakavien rikollisuuden muotojen estämiseksi ja selvittämiseksi. Tietojen luovuttaminen ei kuitenkaan saisi tapahtua suoraan teknisen käyttöyhteyden avulla Europolin tietojärjestelmästä. Europol-yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohdan mukaan Europolin atk-tietojärjestelmästä saa olla tekninen käyttöyhteys vain kansallisen yksikön atk-tietojärjestelmään.

Keskusrikospoliisille ehdotetaan myös oikeutta luovuttaa Europolin atk-tietojärjestelmän tietoja muille toimivaltaisille viranomaisille kuin poliisille Europol-rikollisuuden ja muiden vakavien rikollisuuden muotojen estämiseksi ja selvittämiseksi. Tietoja ei kuitenkaan saisi luovuttaa suoraan teknisen käyttöyhteyden avulla Europolin tietojärjestelmästä.

Henkilötietojen luovuttaminen poliisin henkilörekistereistä toimivaltaisille viranomaisille

Muiden toimivaltaisten viranomaisten kuin poliisin tulee myös saada tietoja poliisin henkilörekistereistä, erityisesti poliisin Euro-

pol-talletusrekisteriin talletetuista tiedoista, voidakseen tehokkaasti toimia rikollisuuden estämiseksi ja selvittämiseksi. Tästä syystä ehdotetaan poliisille oikeutta luovuttaa poliisin henkilörekisterin tietoja muille toimivaltaisille viranomaisille Europol-rikollisuuden ja muiden vakavien rikollisuuden muotojen estämiseksi ja selvittämiseksi.

Poliisille ehdotetaan oikeutta luovuttaa poliisille yksittäisen tehtävän yhteydessä tietoonsa saamia tehtävään liittymättömiä tietoja myös Europol-rikollisuuden ja muiden vakavien rikollisuuden muotojen estämiseksi ja selvittämiseksi.

Rekisteröidyn tarkastusoikeuden rajoitukset

Henkilörekisterilaissa tarkoitettua rekisteröidyn tarkastusoikeutta on rajoitettu poliisin henkilörekisterilaissa. Tarkastusoikeutta ei ole epäiltyjen rekisteriin, suojelupoliisin toiminnalliseen tietojärjestelmään eikä muihin poliisin henkilörekistereihin sisältyviin henkilöä tai tekoa koskeviin luokitus- tai tekotapatietoihin. Tietosuojavaltuutettu voi rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa edellä mainittujen rekisterien tietosisällön lainmukaisuuden.

Europol-talletusrekisteriin talletetaan henkilötietoja samojen perusperiaatteiden mukaisesti kuin epäiltyjen rekisteriinkin. Erityisesti tapahtuviksi epäiltävien rikosten osalta henkilön tarkastusoikeus itseään koskeviin rekisteritietoihin mitätöisi mahdollisesti kuukausien ajan kestäneen toimivaltaisen viranomaisen tarkkailutyön ja paljastaisi samalla viranomaisten rikollisuuden estämisessä käytössä olevat menetelmät. Näistä syistä on välttämätöntä, ettei rekisteröidyllä ole tarkastusoikeutta myöskään Europol-talletusrekisteriin. Kun epäiltyjen rekisteri ja Europol-talletusrekisteri muodostavat epäiltyjen tietojärjestelmän, ehdotetaan, ettei rekisteröidyllä olisi tarkastusoikeutta epäiltyjen tietojärjestelmään.

Tarkastusoikeuden käyttäminen Europolin atk-tietojärjestelmään

Europol-yleissopimuksen 19 artiklan 1 kohdan mukaan jokainen voi käyttää oikeuttaan saada itseään koskevia Europolissa tallennettuja tietoja tai tarkastaa ne. Henkilö voi esittää maksutta tätä tarkoittavan pyynnön valitsemassaan jäsenvaltiossa toimivaltaiselle viranomaiselle, jonka tulee saattaa asia viipymättä Europolin käsiteltäväksi ja ilmoittaa pyynnön tehneelle henkilölle, että Europol vastaa hänelle suoraan.

Tarkastuspyynnön vastaanottavaksi toimivaltaiseksi viranomaiseksi Suomessa ehdotetaan poliisia, jolla on koko valtakunnan alueen kattava palvelutoimistoverkosto (244 palvelutoimistoa 1.5.1997). Henkilö voisi esittää tätä tarkoittavan pyynnön lähimmässä poliisin palvelutoimistossa. Tällä menettelyllä edistettäisiin hallinnon palveluperiaatetta ja saatettaisiin myös Europol-tietojärjestelmän osalta tarkastuspyyntömenettely samanlaiseksi kuin se on poliisin henkilörekistereihin.

Kansallisen valvontaviranomaisen valvontaoikeus

Europol-yleissopimuksen 23 artiklan 1 kohta edellyttää, että kukin jäsenvaltio nimeää kansallisen valvontaviranomaisen, jonka tehtävänä on riippumattomana ja kansallista lainsäädäntöä noudattaen valvoa, että henkilötietojen Europolin tietojärjestelmään tallentaminen, käyttäminen sekä missä muodossa hyvänsä tapahtuva välittäminen Europolille tapahtuu lainmukaisesti. Kansallisella valvontaviranomaisella on oltava mahdollisuus tutkia kansallisissa yksiköissä tai yhteyshenkilöiden tiloissa Europolin tietojärjestelmässä ja hakemistojärjestelmässä olevia jäsenvaltion järjestelmään tallentamia tietoja kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Tietosuojavaltuutettu toimisi Suomen kansallisena valvontaviranomaisena.

Tietosuojavaltuutetulle ehdotetaan oikeutta päästä Europol-talletusrekisteriin valvoakseen Europol-yleissopimuksen mukaisesti, että henkilötietojen Europolin tietojärjestelmään tallentaminen, käyttäminen ja luovuttaminen tapahtuu lainmukaisesti ja siten, ettei yksilöiden oikeuksia loukata.

Europol-yleissopimuksen 23 artiklan 2 kohdan mukaisesti ehdotetaan jokaiselle oikeutta pyytää kansallista valvontaviranomaista var mistamaan, että häntä koskevien tietojen järjestelmään tallentaminen ja välittäminen Europolille millä tavoin hyvänsä sekä jäsenvaltioiden suorittama näiden tietojen käyttö on lainmukaista. Säännös olisi tarkoitettu lähinnä informatiiviseksi osoittamaan Europol-yleissopimuksen mukaisesta välillisestä tarkastuksesta.

Jokaiselle ehdotetaan oikeutta pyytää Europolin yhteistä valvontaviranomaista varmistamaan, että häntä koskevien henkilötie-

tojen kerääminen, tallentaminen, käsittely ja käyttö Europolissa tapahtuu lainmukaisesti ja oikein. Säännös on Europol-yleissopimuksen 24 artiklan 4 kohdan mukainen. Europol-yleissopimuksesta ei kuitenkaan käy selkeästi ilmi, miten tätä tarkoittava pyyntö saatetaan yhteisen valvontaviranomaisen tietoon. Tästä syystä ehdotetaan, että myös tätä tarkoittava pyyntö voitaisiin tietosuojavaltuutetun ohella esittää poliisille, joka välittäisi pyynnön edelleen Europolin yhteiselle valvontaviranomaiselle.

Luotettavuuslausuntojen antaminen Europolille

Kun Europol on antanut jollekin henkilölle turvallisuuden kannalta arkaluonteisia tehtäviä, jäsenvaltiot sitoutuvat Europol-yleissopimuksen 31 artiklan 2 kohdan mukaisesti toteuttamaan Europolin johtajan pyynnöstä kansallista lainsäädäntöä noudattaen kyseisiä omia kansalaisiaan koskevia turvallisuustutkimuksia ja avustamaan toisiaan tässä tehtävässä. Toimivaltainen viranomainen on kuitenkin velvollinen toimittamaan Europolille ainoastaan turvallisuustutkimuksen päätelmät, jotka sitovat Europolia.

Tällaisten turvallisuustutkimusten suorittamiseksi ja päätelmätietojen luovuttamiseksi Europolille ehdotetaan poliisille oikeutta luovuttaa Europolille tietoja henkilöistä luotettavuuslausuntojen muodossa noudattaen soveltuvin osin, mitä luotettavuuslausunnoista säädetään poliisin henkilörekisterilain 23 §:ssä. Saman pykälän 1 momentin 2 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että luotettavuuslausunto voitaisiin antaa myös henkilöstä, jolle annetussa tehtävässä on mahdollisuus päästä tietoihin, joiden luvattomasta ilmaisemisesta voisi aiheutua vaaraa valtion turvallisuudelle taikka huomattavalle yleiselle edulle tai huomattavalle yksityiselle taloudelliselle edulle.

Henkilötietojen luovuttaminen poliisille muuhun kuin tietojen keräämistarkoitukseen

Henkilörekisterilain 16 §:n mukaan henkilörekisterissä olevia henkilötietoja saa käyttää vain siihen tarkoitukseen, joka on määritelty ennen tietojen keräämistä, jollei henkilörekisterilaista tai muun lain säännöksestä muuta johdu. Poliisin henkilörekisterilain 18 §:ssä on säännökset tietojen luovuttamisesta poliisille muuhun tarkoitukseen. Pykälän 2 momentin mukaan epäiltyjen rekisterin tietoja, suojelupoliisin toiminnallisen tietojärjestelmän tietoja taikka henkilön tai työryhmän käyttöön tarkoitetun rekisterin yksittäiseen tehtävään liittymättömiä tietoja ei saa luovuttaa lupahallintotarkoituksiin niiden epävarmemman vihjeluonteisuuden vuoksi.

Perustetavaksi ehdotettu epäiltyjen tietojärjestelmä muodostuisi nykyisestä epäiltyjen rekisteristä ja uudesta Europol-talletusrekisteristä. Näihin rekistereihin talletettaisiin myös vihjeluonteisia tarkkailutietoja. Tästä syystä ehdotetaan, ettei myöskään epäiltyjen tietojärjestelmän tietoja saisi luovuttaa lupahallintotarkoituksiin.

2.2. Muut ehdotetut muutokset

Lain 13 §:n 2 momentin 3 kohtaan ehdotetaan tehtäväksi kohdassa sanotun viranomaisen nimenmuutoksesta johtuva muutos. Saman momentin 6 kohtaan ehdotetaan tehtäväksi poliisin tietojen saantia väestötietojärjestelmästä koskeva muutos. Poliisille ehdotetaan oikeutta saada teknisen käyttöyhteyden avulla väestötietojärjestelmästä väestötietolain (507/1993) 4 ja 5 §:ssä säädetyt tiedot.

Lain 15 §:n 1 momentin 3 kohtaan ehdotetaan lisättäväksi säännös siitä, ettei rekisteröidyllä olisi pykälässä tarkoitettua tarkastusoikeutta myöskään poliisin henkilörekistereihin sisältyviin henkilöä koskeviin tarkkailutietoihin.

Lain 19 §:n 5 ja 6 kohtaan ehdotetaan tehtäväksi kohdissa sanottujen viranomaisten nimien muutoksista johtuvat muutokset. Pykälään ehdotetaan myös lisättäväksi uusi 7 kohta, jossa säädettäisiin erityiset poliisivaltuudet omaavalle virkamiehelle oikeus saada tietoja poliisin henkilörekistereistä teknisen käyttöyhteyden avulla poliisilain 1 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.

Lain 20 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 5 momentti, jossa säädettäisiin poliisin oikeudesta luovuttaa tietoja luotettavuuslausunnon muodossa Europolillle, EU:n toimielimille ja Euroopan yhteisöjen virastoille ja laitoksille.

Lain 23 §:n 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset poliisin oikeudesta antaa luotettavuuslausuntoja myös henkilön luotettavuudesta päästä eräisiin kohteisiin sekä henkilön luotettavuudesta harkittaessa hänelle esitetyn arvonimen myöntämistä. Pykälän 2 momentissa sanottu epäiltyjen rekisteri

ehdotetaan muutettavaksi muotoon epäiltyjen tietojärjestelmä.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Taloudelliset vaikutukset

Poliisille aiheutuu epäiltyjen tietojärjestelmän Europol-talletusrekisterin perustamisesta noin yhden miljoonan markan kertaluonteiset kustannukset. Teknisen käyttöyhteyden ylläpidosta Europol-talletusrekisteristä Europolin tietojärjestelmään aiheutuu poliisille arviolta 500 000 markan vuotuiset kustannukset.

Muille rikollisuuden estämisessä ja selvittämisessä toimivaltaisille viranomaisille aiheutuu myös vähäisinä pidettäviä vuotuisia kustannuksia teknisen käyttöyhteyden ylläpidosta poliisin Europol-talletusrekisteriin.

3.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Europol-talletusrekisterin ylläpito ja kansallisena yksikkönä toimiminen aiheuttaa keskusrikospoliisille pysyvää lisätyötä arviolta neljä henkilötyövuotta. Tästä aiheutuu poliisille pysyviä lisäkustannuksia noin 1,3 miljoonaa markkaa vuodessa. Euroopan poliisiviraston huumausaineyksikössä (Europol Drugs Unit, EDU) jo nyt toimivat poliisin ja tullin lähettämät yhteyshenkilöt toimisivat myös Europoliin lähetettyinä yhteyshenkilöinä. Yhteyshenkilöiden tehtävistä aiheutuu noin 1 000 000 markan vuotuiset kustannukset.

Tietosuojavaltuutetun arvion mukaan kansallisena valvontaviranomaisena ja yhteisen valvontaviranomaisen jäsenenä toimiminen aiheuttaa tietosuojavaltuutetun toimistossa yhden henkilötyövuoden lisätarpeen ja osallistuminen valvontaviranomaisten tarkastustoimintaan noin 100 000 markan lisäkulun matkustuskustannuksiin.

3.3. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan

Esityksellä ei ole vaikutuksia eri kansalaisryhmien asemaan. Yksilön yksityisyyden suojasta huolehdittaisiin myös perustettavaksi ehdotetun Europolin ja sen atk-tietojärjestelmän osalta. Europol-yleissopimuksen mukaan jokainen jäsenvaltio noudattaa viimeistään yleissopimuksen voimaantulopäivänä kansallisen lainsäädäntönsä lisäksi erityisesti Euroopan neuvoston piirissä hyväksyttyä yksilöiden suojelua henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä koskevaa yleissopimusta (SopS 36/1992), jäljempänä *tietosuojasopimus*, jonka kaikki jäsenvaltiot ovat hyväksyneet, ja ottaa huomioon Euroopan neuvoston suosituksen henkilötietojen käytöstä poliisitoimessa, jäljempänä *tietosuojasuositus*. Suomessa sekä tietosuojasopimus että tietosuojasuositus on otettu huomioon voimassa olevassa poliisin henkilörekisterilaissa.

4. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu pääosin virkatyönä sisäasiainministeriössä. Esityksestä on pyydetty oikeusministeriön, tietosuojavaltuutetun, keskusrikospoliisin ja suojelupoliisin lausunnot, joiden esittämät kannanotot on pyritty ottamaan huomioon esityksen valmistelussa.

5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Eduskunnalle on erikseen annettu esitys Euroopan poliisivirastosta tehdyn yleissopimuksen ja siihen liittyvän pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä sekä laiksi tullilain muuttamisesta. Esitykset liittyvät toisiinsa, joten esitysten käsittely yhdessä on perusteltua. Europol-yleissopimuksen hyväksymisestä johtuvat poliisin henkilörekisterilain muutostarpeet on yksilöity jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Esitys poliisin henkilörekisterilain kokonaisuudistamisesta on tarkoitus antaa eduskunnalle vuoden 1998 aikana. Lain uudistamistarve johtuu Hallitusmuodon 8 §:n säännöksestä sekä valmisteilla olevasta henkilötietolaista, joka voimaan tullessaan korvaisi nykyisen henkilörekisterilain. Poliisin henkilörekisterilain kokonaisuudistuksen yhteydessä nostettaisiin lakiin muun muassa rekistereissä olevien tietojen poistosäännökset, joista tällä hetkellä säädetään poliisin henkilörekistereistä annetussa asetuksessa. Nyt annettavassa esityksessä on lakiin ehdotettu tietojen poistosäännöstä ainoastaan perustettavasta Europol-talletusrekisteristä. Tätä koskeva säännös olisi Europol yleissopimuksen 21 artiklan mukainen.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 §. *Lain soveltamisala.* Pykälän voimassa olevassa 2 momentissa sanotun epäiltyjen rekisterin nimi muutettaisiin rekisterin laajentunutta tietosisältöä paremmin kuvaavaksi epäiltyjen tietojärjestelmäksi.

2 §. *Epäiltyjen tietojärjestelmä.* Pykälä ehdotetaan muutettavaksi. Pykälän otsikko ehdotetaan muutettavaksi rekisterin ehdotettua tietosisältöä paremmin vastaavaksi. Epäiltyjen tietojärjestelmä voisi sisältää useita erillisiä sovelluksia (osarekistereitä), jotka voisivat käyttää myös sovelluksille yhteisiä henkilötietoja.

Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että epäiltyjen tietojärjestelmä olisi poliisin valtakunnalliseen käyttöön tarkoitettu pysyvä automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävä tietojärjestelmä. Tietojärjestelmän säännönmukaiseen käyttäjäpiiriin kuuluisi koko poliisin henkilöstö, jolla olisi lähtökohtaisesti oikeus käyttää tietojärjestelmän tietoja.

Pykälän uudessa 2 momentissa määritel täisiin, että epäiltyjen tietojärjestelmä muodostuu osarekistereistä, jotka nimettäisiin. Osarekisterit olisivat voimassa olevan poliisin henkilörekisterilain 2 §:ssä säädetty epäiltyjen rekisteri ja perustettavaksi ehdotettu Europol-talletusrekisteri.

Pykälän 3 momentiksi siirtyisi pykälän nykyinen 2 momentti. Momentin sisältö pysyisi ennallaan.

Pykälän uudessa 4 momentissa säädettäisiin Europol-talletusrekisterin käyttötarkoitus ja mitä tietoja rekisteriin saisi kerätä ja tallettaa. Europol-talletusrekisteriin saisi kerätä ja tallettaa pykälän 3 momentissa tarkoitettuja henkilötietoja, jos nämä henkilötiedot ovat myös Europol-yleissopimuksen määrittelemiä henkilötietoja, joita jäsenvaltion kansalliset toimivaltaiset viranomaiset voivat luovuttaa kansalliselle yksikölleen edelleen Europolille luovuttamista varten. Europol-talletusrekisteriin voisivat toimivaltaiset viranomaiset tallettaa pykälän 3 momentin laajuudessa tietoja, edellyttäen että niiden käyttötarkoitus olisi Europol-rikollisuuden estäminen ja selvittäminen. Kansallisena yksikkönä toimivan keskusrikospoliisin tehtävä olisi viipymättä tarkastaa ja muokata Europol-talletusrekisteriin talletetut tiedot Europol-yleissopimuksen mukaisiksi ja tallentaa tiedot sitten suorakäyttöisesti Europolin tietojärjestelmään. Europol-talletusrekisterissä voisi siten olla Europolille luovutettuja henkilötietoja täydentäviä tietoja (esimerkiksi mikä toimivaltainen viranomainen on tiedot hankkinut, mahdollinen rikosilmoituksen numero ja muita juttuun liittyviä lisätietoja).

Pykälän 5 momentiksi siirtyisi nykyinen pykälän 3 momentti. Momenttia ehdotetaan myös muutettavaksi siten, että momentista poistettaisiin rekisterinpitäjää ja rekisterin ylläpitäjää koskevat säännökset, koska näitä koskevat määrittelyt ovat voimassa olevan lain 5 §:n 3 momentissa. Momenttiin lisättäisiin myös rekisterin teknistä käyttöoikeutta koskeva tarkennus. Tarkennus on tarpeen, ettei syntyisi epäselvyyttä siitä, kenellä poliisin henkilöstöön kuuluvalla on oikeus käyttää epäiltyjen rekisterin tietoja ja kenellä on oikeus käyttää rekisteriä teknisen käyttöyhteyden avulla. Säännös olisi tältä osin asiallisesti nyt voimassa olevan 3 momentin mukainen.

Europol-rikollisuuden estäminen ja selvittäminen kuuluu poliisin ja muiden toimivaltaisten viranomaisten normaaleihin tehtäviin. Europol-talletusrekisteriin tallennetut tiedot tarkastaisi lisäksi kansallisena yksikkönä toimiva keskusrikospoliisi vielä ennen kuin tietoja luovutettaisiin Europolille. Näistä syistä ei ole tarkoituksenmukaista rajoittaa lailla Europol-talletusrekisterin käyttöoikeuksia teknisen käyttöyhteyden avulla joihinkin toimivaltaisten viranomaisten tiettyihin henkilöryhmiin. Toimivaltaiset viranomaiset voisivat itse päättää siitä, miten laajalle henkilöpiirille Europol-talletusrekisterin käyttö teknisellä käyttöyhteydellä annettaisiin.

5 §. *Poliisin valtakunnalliseen käyttöön tarkoitetut henkilörekisterit.* Pykälän 1 momentti ehdotetaan muutettavaksi. Momentissa sanottu epäiltyjen rekisteri ehdotetaan muutettavaksi muotoon epäiltyjen tietojärjestelmä. Muutos johtuu 2 §:ään ehdotetusta muutoksesta, jolla nyt voimassa olevan 2 §:n tarkoittama poliisin valtakunnalliseen käyttöön tarkoitettu epäiltyjen rekisteri tulisi pe-

rustettavaksi ehdotetun poliisin valtakunnalliseen käyttöön tarkoitetun epäiltyjen tietojärjestelmän osarekisteriksi.

13 §. *Poliisin tietojensaanti eräistä rekistereistä.* Pykälän 2 momentti ehdotetaan muutettavaksi. Momentin 3 kohtaan ehdotetaan tehtäväksi kohdassa sanotun viranomaisen nimen muutoksesta johtuva muutos. Ulkomaalaiskeskuksen tehtävät siirrettiin ulkomaalaisvirastosta annetulla lailla (156/1995) perustettuun ulkomaalaisvirastoon 1 päivänä maaliskuuta 1995. Momentin 6 kohtaan ehdotetaan tehtäväksi poliisin tietojen saantia väestötietojärjestelmästä koskeva muutos. Väestötietolain 26 §:n (202/1994) mukaan valtion ja kunnan viranomaisille luovutetaan niille säädettyjen tehtävien hoitamisessa tarpeelliset tiedot. Saman lain 25 §:n mukaan väestötietojärjestelmästä luovutetun tiedon tulee olla tarpeellinen ilmoitettuun käyttötarkoitukseen. Momentti pysyisi muutoin ennallaan.

13 a §. *Poliisin tietojen saanti Euroopan poliisiviraston atk-tietojärjestelmästä.* Uudessa pykälässä ehdotetaan säädettäväksi poliisin yleisestä oikeudesta saada tietoja Europolin atk-tietojärjestelmästä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin poliisille oikeus saada tietoja Europolin atk-tietojärjestelmästä Europol-rikollisuuden ja muiden vakavien rikollisuuden muotojen estämiseksi ja selvittämiseksi.

Europol-yleissopimuksen 17 artiklan mukaan ainoastaan jäsenvaltioiden toimivaltaiset viranomaiset saavat välittää tai käyttää Europolin atk-tietojärjestelmästä haettuja henkilötietoja ja muilla asianmukaisilla keinoilla toimitettuja tietoja Europolin toimivaltaan kuuluvan rikollisuuden ja muiden vakavien rikollisuuden muotojen estämiseen ja selvittämiseen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että poliisin olisi hankittava nämä tiedot kansallisena yksikkönä toimivan keskusrikospoliisin välityksellä. Keskusrikospoliisille säädettäisiin myös oikeus saada nämä tiedot Europolin tietojärjestelmästä teknisen käyttöyhteyden avulla.

Europol-yleissopimuksen 1 artiklan 2 kohdan mukaan Europol on kussakin jäsenvaltiossa yhteydessä ainoastaan yhteen 4 artiklan mukaan perustettuun tai nimettyyn kansalliseen yksikköön. Yleissopimuksen 4 artiklan mukaan jokainen jäsenvaltio perustaa tai nimeää kansallisen yksikön, joka on ainoa Europolin ja kansallisten toimivaltaisten viranomaisten välinen yhdyselin. Yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohdan mukaan Europolin toteuttama atk-tietojärjestelmä saa olla käytettävissä yhdessä vain kansallisten yksiköiden atk-tietojärjestelmien kanssa ja 7 artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltioissa kansallinen yksikkö vastaa myös yhteyksistä tietojärjestelmään.

14 §. *Tietojen suorakäyttöinen tallettaminen.* Pykälän uudessa 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi toimivaltaisille viranomaisille oikeus tallettaa henkilötietoja Europol-rikollisuuden estämiseksi ja selvittämiseksi myös suorakäyttöisesti epäiltyjen tietojärjestelmän Europol-talletusrekisteriin.

Europol-rikollisuudella tarkoitetaan yleissopimuksessa muun muassa terrorismia, laitonta huumausainekauppaa, ydin- ja radioaktiivisten aineiden laitonta kauppaa, laitonta maahantuloa, ihmiskauppaa ja varastettujen kulkuneuvojen laitonta kauppaa.

Europol-yleissopimuksen 4 artiklan 2 kohdan mukaan kansallinen yksikkö on ainoa Europolin ja kansallisten toimivaltaisten viranomaisten välinen yhteyselin. Artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltiot toteuttavat tarpeelliset toimenpiteet varmistaakseen kansallisen yksikön toiminnan ja erityisesti, että sillä on oikeus saada käyttöönsä aiheelliset kansalliset tiedot. Esimerkiksi rajavartio- ja tulliviranomaiset voisivat tallentaa teknisen käyttöyhteyden avulla suorakäyttöisesti epäiltyjen tietojärjestelmän Europol-talletusrekisteriin niitä tietoja, joita ne haluaisivat toimittaa kansallisena yksikkönä toimivan keskusrikospoliisin välityksellä myös Europolille. Keskusrikospoliisi tarkastaisi viivytyksettä Europol-talletusrekisteriin talletetut tiedot ja välittäisi nämä Europol-yleissopimuksen mukaisesti tarkastamansa ja mahdollisesti muokkaamansa tiedot edelleen Europolille.

15§. *Tarkastusoikeuden rajoitukset.* Pykälä ehdotetaan muutettavaksi. Pykälän 1 momentin 1 kohdassa sanottu epäiltyjen rekisteri ehdotetaan muutettavaksi muotoon epäiltyjen tietojärjestelmä. Tietojärjestelmän epäiltyjen rekisterin tiedot ovat säännönmukaisesti sellaisia, joiden antaminen saattaisi haitata rikosten ehkäisemistä tai selvittämistä. Henkilö saattaisi esimerkiksi vaihtaa suunnittelemansa rikoksen kohdetta tai hävittää jo tapahtuneeseen rikokseen liittyviä todisteita tullessaan tietoiseksi poliisilla jo olevista vihjetiedoista. Epäiltyjen tietojärjestelmän Europol-talletusrekisteriin tallete-

taan henkilötietoja samojen perusperiaatteiden mukaisesti kuin epäiltyjen rekisteriinkin. Tästä syystä on välttämätöntä, ettei henkilöllä ole tarkastusoikeutta myöskään Europol-talletusrekisteriin. Momentin 3 kohtaan ehdotetaan lisättäväksi tarkastusoikeuden ulkopuolelle jääviin henkilöä koskeviin tietoihin myös henkilöä koskevat tarkkailutiedot. Koska epäiltyjen rekisteriä saavat käyttää vain tarkkailutehtäviin määrätyt henkilöt, ei tarkkailupyynnön tallettamisella pelkästään tähän rekisteriin saavuteta sellaista tarkkailun laajuutta, joka olisi käytännön poliisityössä tarpeen. Tästä syystä voitaisiin tarvittaessa yksittäistapauksessa tallettaa henkilöä koskevia kestoltaan lyhytaikaisia tarkkailupyyntöjä myös poliisin muihin valtakunnallisiin rekistereihin. Kun nämä henkilöä koskevat tarkkailutiedot jäisivät rekisteröidyn tarkastusoikeuden ulkopuolelle, ei henkilö voisi rekisterin tarkastusoikeuttaan käyttämällä paljastaa käynnissä olevaa häntä koskevaa tarkkailutehtävää. Tarkkailupyyntö poistettaisiin rekisteristä heti, kun henkilön tarkkailu ei olisi enää tarpeellista tehtävän suorittamiseksi. Momentti pysyisi muutoin ennallaan.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös tietosuojavaltuutetun oikeudesta päästä epäiltyjen tietojärjestelmän Europol-talletusrekisteriin valvoakseen, että toimivaltaisten viranomaisten henkilötietojen tietojärjestelmään tallentaminen, käyttäminen ja välittäminen Europolille tapahtuu lainmukaisesti ja siten, ettei yksilön oikeuksia loukata.

Europol-yleissopimuksen 23 artiklan 1 kohdan mukaan kukin jäsenvaltio nimeää kansallisen valvontaviranomaisen, jonka tehtävänä on riippumattomana ja kansallista lainsäädäntöä noudattaen valvoa, että henkilötietojen järjestelmään tallentaminen, käyttäminen ja välittäminen Europolille tapahtuu lainmukaisesti ja siten, ettei yksilön oikeuksia loukata.

16 a §. *Tarkastusoikeuden toteuttaminen Euroopan poliisiviraston atk-tietojärjestelmään.* Uudessa pykälässä ehdotetaan säädettäväksi menettelystä, jolla jokainen voisi käyttää Europol-yleissopimuksen mukaista tarkastusoikeuttaan Europolin atk-tietojärjestelmään.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että Europolin atk-tietojärjestelmästä tiedot tarkastamista varten antaa Europol. Hyvän hallintotavan ja asiakkaan palveluperiaatteen mukaisesti tulisi jokaiselle kuuluvan tarkastusoikeuden käyttämisen olla helppoa ja vaivatonta. Tästä syystä ehdotetaan säädettäväksi, että mainitun tarkastuspyynnön voisi esittää missä hyvänsä poliisin palvelutoimistossa, jossa tarkastuspyyntö otettaisiin vastaan ja poliisi välittäisi tarkastuspyynnön edelleen Europolille. Tarkastuspyynnön vastaanottanut poliisi ilmoittaisi myös tarkastuspyynnön esittäjälle, että Europol vastaa hänelle suoraan.

Europol-yleissopimuksen 19 artiklan mukaan jokainen, joka haluaa käyttää oikeuttaan saada itseään koskevia, Europolissa tallennettuja tietoja tai tarkastaa ne, voi esittää maksutta tätä koskevan pyynnön valitsemassaan jäsenvaltiossa toimivaltaiselle viranomaiselle, joka saattaa asian viipymättä Europolin käsiteltäväksi, ja ilmoittaa pyynnön tehneelle henkilölle, että Europol vastaa hänelle suoraan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin jokaisen oikeudesta pyytää maksutta tietosuojavaltuutettua varmistamaan, että keskusrikospoliisin häntä koskevien tietojen Europolin atk-tietojärjestelmään tallentaminen ja välittäminen Europolille sekä tietojen käyttö on lainmukaista.

Europol-yleissopimuksen 23 artiklan 2 kohdan mukaan jokaisella on oikeus pyytää kansallista valvontaviranomaista varmistamaan, että asianomaisen jäsenvaltion suorittama häntä koskevien tietojen järjestelmään tallentaminen ja välittäminen Europoliin millä hyvänsä tavalla sekä jäsenvaltioiden suorittama näiden tietojen käyttö on lainmukaista. Tätä oikeutta käytetään sen valvontaviranomaisen kansallisen lainsäädännön mukaisesti, jonka puoleen on käännytty.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin jokaisen oikeudesta pyytää maksutta Europolin yhteistä valvontaviranomaista varmistamaan, että häntä koskevien henkilötietojen kerääminen, tallentaminen, käsittely ja käyttö Europolissa tapahtuu lainmukaisesti ja oikein. Myös tämän Europolin yhteiselle valvontaviranomaiselle tarkoitetun varmistuspyynnön voisi esittää missä hyvänsä poliisin palvelutoimistossa, jossa tarkastuspyyntö otettaisiin vastaan ja poliisi välittäisi tarkastuspyynnön edelleen Europolin yhteiselle valvontaviranomaiselle.

Europol-yleissopimuksen 24 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltiot perustavat yhteisen valvontaviranomaisen, joka muodostuu kunkin jäsenvaltion viideksi vuodeksi ni-

meämästä enintään kahdesta kansallisen valvontaviranomaisen jäsenestä tai edustajasta. Yhteisen valvontaviranomaisen tehtävänä on yleissopimusta noudattaen valvoa Europolin toimintaa sen varmistamiseksi, että Europolin toimielinten käytössä olevien tietojen tallentaminen, käsittely ja käyttö eivät vaaranna rekisteröityjen oikeuksia. Yhteinen valvontaviranomainen valvoo lisäksi Europolista peräisin olevien tietojen välittämisen lainmukaisuutta. Artiklan 4 kohdan mukaan jokaisella on oikeus pyytää yhteistä valvontaviranomaista varmistamaan, että häntä koskevien henkilötietojen tallentaminen, kerääminen, käsittely ja käyttö Europolissa tapahtuu lainmukaisesti ja oikein.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että 1 momentissa säädetty tarkastuspyyntö ja 3 momentissa säädetty varmistuspyyntö olisi esitettävä henkilökohtaisesti poliisin luona ja samalla olisi pyynnön esittäjän todistettava henkilöllisyytensä. Menettely olisi sama kuin tarkastusoikeutta käytettäessä poliisin henkilörekistereihin. Poliisin henkilörekisterien tiedot ovat pääsääntöisesti salassa pidettäviä. Europolin atk-tietojärjestelmään talletettavat tiedot kerättäisiin myös pääosin poliisin henkilörekistereistä. Tietojen salassapidon ja arkaluonteisuuden vuoksi poliisin on pystyttävä varmistamaan pyynnön esittäjän henkilöllisyys.

17 §. *Tietojen luovuttaminen poliisille tietojen keräämis- ja tallettamistarkoitusta vastaavaan tarkoitukseen.* Pykälän 2 momentti ehdotetaan muutettavaksi. Momenttiin lisättäisiin uusi 4 kohta, jossa poliisin yksittäisen tehtävän yhteydessä saatuja poliisilain 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien suorittamiseksi tarpeellisia tietoja, jotka eivät liity kyseiseen yksittäiseen tehtävään, saisi luovuttaa poliisille Europol-rikollisuuden ja muiden vakavien rikollisuuden muotojen estämiseksi ja selvittämiseksi. Momentti pysyisi muutoin ennallaan lukuunottamatta 2 kohtaan tarvittavaa lakiteknistä korjausta.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti, jossa säädettäisiin keskusrikospoliisin oikeudesta luovuttaa Europolin atk-tietojärjestelmän tietoja poliisiyksikölle tai poliisin henkilöstöön kuuluvalle. Tietoja saisi luovuttaa vain Europol-rikollisuuden ja muiden vakavien rikollisuuden muotojen estämiseksi ja selvittämiseksi.

Pykälän 5 momentiksi siirtyvään nykyiseen 4 momenttiin lisättäisiin Europol-yleissopimuksen mukainen säännös siitä, että keskusrikospoliisi ei saa luovuttaa Europolin atk-tietojärjestelmän tietoja muulle poliisiyksikölle tai muulle poliisin henkilökuntaan kuuluvalle suoraan teknisen käyttöyhteyden avulla.

Europol-yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohdan mukaan suora tekninen käyttöyhteys Europolin atk-tietojärjestelmään on sallittu vain kansallisten yksiköiden atk-järjestelmiin.

18 §. *Tietojen luovuttaminen poliisille muuhun tarkoitukseen.* Pykälän 2 momentissa tarkoitettu epäiltyjen rekisteri ehdotetaan muutettavaksi muotoon epäiltyjen tietojärjestelmä, jolloin tietojen luovuttaminen Europol-talletusrekisteristä poliisin hallinnollisiin tarkoituksiin ei olisi myöskään mahdollista. Europol-talletusrekisteristä ei saisi luovuttaa tietoja myöskään henkilöllisyyden selvittämiseen.

19 §. *Tietojen luovuttaminen muille kuin poliisille.* Pykälän 1 momentti ehdotetaan muutettavaksi. Momentin 5 ja 6 kohtaan ehdotetaan tehtäväksi kohdissa sanottujen viranomaisten nimien muutoksista johtuvat muutokset. Voimassa olevassa 5 kohdassa tarkoitetun ulkomaalaiskeskuksen tehtävät siirrettiin ulkomaalaisvirastosta annetulla lailla perustettuun ulkomaalaisvirastoon 1 päivänä maaliskuuta 1995. Voimassa olevassa 6 kohdassa tarkoitetun ajoneuvohallinnon tehtävät siirrettiin ajoneuvohallintokeskuksesta annetulla lailla (1592/1995) perustettuun ajoneuvohallintokeskukseen 1 päivänä tammikuuta 1996. Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 7 kohta, jonka mukaan poliisilain 8 §:ssä säädetyt erityiset poliisivaltuudet omaavalle virkamiehelle saisi poliisi luovuttaa poliisin henkilörekisterin tietoja poliisilain 1 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi. Tällaisia erityispoliisitehtäviä olisivat esimerkiksi ne tehtävät, joissa ulkoministeriön palveluksessa olevat Suomen lähetystöissä ja edustustoissa poliisikoulutuksen saaneet henkilöt työskentelevät. Nämä henkilöt osallistuvat lähetystöissä ja edustustoissa muun muassa viisumi- ja passiasioiden käsittelyyn sekä rikollisuuden selvittämistehtäviin. Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi myös uusi 8 kohta, jonka mukaan poliisilla olisi oikeus luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla poliisin henkilörekistereistä tietoja toimivaltaiselle viranomaisille Europol-rikollisuuden ja muiden vakavien rikollisuuden muotojen estämiseksi ja selvittämiseksi. Tietoja luovutettaisiin ensi sijassa

epäiltyjen rekisterin Europol-talletusrekisteristä, johon näillä viranomaisilla olisi oikeus myös suorakäyttöisesti tallettaa henkilötietoja myös Europolille välittämistä varten. Näin toimivaltaiset viranomaiset voisivat itse täydentää ja poistaa Europol-talletusrekisteriin tallentamiaan henkilötietoja. Momentti pysyisi muutoin ennallaan lukuunottamatta 5 kohtaan tarvittavaa lakiteknistä korjausta.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jonka mukaan keskusrikospoliisilla olisi oikeus luovuttaa toimivaltaiselle viranomaisille tietoja Europolin atk-tietojärjestelmästä Europol-rikollisuuden ja muiden vakavien rikollisuuden muotojen estämiseksi ja selvittämiseksi. Tietoja ei kuitenkaan saisi luovuttaa Europolin atk-tietojärjestelmästä suoraan teknisen käyttöyhteyden avulla. Säännös olisi Europol-yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohdan mukainen.

20 §. *Tietojen luovuttaminen ulkomaille.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti, jossa säädettäisiin keskusrikospoliisille kansallisena yksikkönä oikeus luovuttaa poliisin henkilörekisterin tietoja Europolille ja Europolin jäsenvaltioiden kansallisille yksiköille. Keskusrikospoliisi voisi myös suorakäyttöisesti teknisen käyttöyhteyden avulla tallentaa näitä tietoja Europolin tietojärjestelmään. Tietojen luovuttaminen ja suorakäyttöinen tallettaminen olisi sallittu Europol-rikollisuuden estämiseksi ja selvittämiseksi.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 5 momentti, jossa säädettäisiin poliisille oikeus antaa luotettavuuslausuntoja Europolille, Euroopan unionin toimielimille ja Euroopan yhteisöjen virastoille ja laitoksille. Toimielimillä tarkoitetaan Euroopan unionin neuvostoa, komissiota, Euroopan parlamenttia, Euroopan yhteisöjen tuomioistuinta ja tilintarkastustuomioistuinta. Virastoilla ja laitoksilla tarkoitetaan sellaisia unionin tai yhteisöjen organisaatioita, jotka on perustettu joko jonkin yhteisön perustamissopimuksella tai perustamissopimusten nojalla annetuilla muilla säädöksillä. Tällaisia virastoja ja laitoksia ovat esimerkiksi Euroopan investointipankki, yhteinen ydintutkimuskeskus, Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus sekä Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankki. Europol-yleissopimuksen 31 artiklan 1 kohdan mukaisesti Europol ja jäsenvaltiot toteuttavat aiheelliset toimenpiteet varmistaakseen suojan salassapidettäville tiedoille, jotka Europol-yleissopimuksen mukaisesti kerätään Europoliin tai joita vaihdetaan Europolin puitteissa. Kun Europol on antanut jollekin henkilölle turvallisuuden kannalta arkaluonteisia tehtäviä, jäsenvaltiot sitoutuvat toteuttamaan Europolin johtajan pyynnöstä kansallista lainsäädäntöä noudattaen kyseisiä omia kansalaisiaan koskevia turvallisuustutkimuksia ja avustamaan toisiaan näissä tehtävissä. Jäsenvaltio ja Europol voivat nimetä tietojen käsittelytehtävään Europolissa ainoastaan erityiskoulutuksen saaneita henkilöitä, joille on tehty turvallisuustutkimus. Tästä syystä on välttämätöntä säätää poliisille oikeus tällaisten turvallisuustutkimusten tekemiseen ja luotettavuuslausuntojen luovuttamiseen Euroopan poliisivirastolle. Säännös olisi Europol-yleissopimuksen 31 artiklan 2 kohdan mukainen.

Suomen osallistuessa täysivaltaisena jäsenenä Euroopan unionin toimintaan sen eri viranomaisorganisaatioissa on poliisin voitava antaa luotettavuuslausuntoja myös näihin tehtäviin Suomesta palkatuista henkilöistä. Käytännössä näistä lausunnoista huolehtisi suojelupoliisi noudattaen soveltuvin osin poliisin henkilörekisterilain 23 §:n luotettavuuslausuntojen antamista koskevia säännöksiä.

Nykyinen 4 momentti siirtyisi 6 momentiksi.

23 §. *Luotettavuuslausunnot.* Pykälän 1 momentti ehdotetaan muutettavaksi. Momentin 2 kohtaan ehdotetaan lisättäväksi tehtävät, joihin liittyy pääsy sellaisiin tietoihin, joiden luvattomasta ilmaisemisesta voisi aiheutua vaaraa valtion turvallisuudelle taikka huomattavalle yleiselle edulle tai huomattavalle yksityiselle taloudelliselle edulle. Tällaisia tehtäviä olisivat juuri tehtävät Europolissa ja Euroopan unionin eri toimielimissä.

Momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetut tapaukset koskevat henkilön luotettavuutta asianomaisessa tehtävässään, jolloin poliisi luovuttaisi tietoja luotettavuuslausunnon muodossa arviointiin, voidaanko henkilölle luottaa sellaista salaiseksi luokiteltua tietoa, jonka ilmaiseminen asiaankuulumattomalle voisi aiheuttaa vaaraa valtion turvallisuudelle taikka huomattavalle yleiselle edulle tai huomattavalle yksityiselle taloudelliselle edulle. Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi myös uusi 3 ja 4 kohta.

Momentin 3 kohdassa arvioidaan henkilön luotettavuutta päästä kohteeseen, jolla on merkitystä valtion turvallisuudelle taikka

huomattavalle yleiselle edulle tai huomattavalle yksityiselle taloudelliselle edulle. Luotettavuuslausunnon antamisella tällaisessa tapauksessa suojataan tietyt kriteerit täyttävää kohdetta onko henkilö kyllin luotettava päästäkseen kohteeseen, jolla on merkitystä valtion turvallisuudelle (esimerkiksi lentoasemat, ydinvoimalat, teleoperaattoreiden keskukset ja viranomaisverkot) tai huomattavalle taloudelliselle edulle (esimerkiksi suuret atk-talot, erityisalojen tuotanto- ja tutkimuslaitokset).

Momentin 4 kohdassa arvioidaan henkilön luotettavuutta harkittaessa hänelle esitetyn arvonimen myöntämistä. Arvonimi myönnetään henkilölle tunnustukseksi hänen kansalaisansioistaan. Kirjallinen esitys arvonimen myöntämiseksi osoitetaan tasavallan presidentille. Esitykset tasavallan presidentille valmistelee pääsääntöisesti valtioneuvoston kanslia, joka lähettää asian lausunnolle eri viranomaisille. Lääninhallituksen lausuntoon liittyy myös poliisin lausunto. Arvonimen saajalta edellytetään, että hän on hyvämaineinen ja nuhteeton kansalainen. Aikaisemmin tuomittu vapausrangaistus tai sakkorangaistus vaikuttaa arvonimen myöntämiseen. Momentti pysyisi muutoin ennallaan lukuunottamatta 1 kohtaan tarvittavaa lakiteknistä korjausta.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että nyt voimassa olevassa momentissa sanottu epäiltyjen rekisteri muutettaisiin muotoon epäiltyjen tietojärjestelmä. Koska epäiltyjen tietojärjestelmän Europol-talletusrekisteriin talletetaan tietoja samojen perusperiaatteiden mukaan kuin epäiltyjen rekisteriinkin, ei luotettavuuslausuntoa annettaessa saisi käyttää myöskään Europol-talletusrekisterin tietoja.

Pykälän 4 momentti ehdotetaan muutettavaksi siten, että henkilölle on ilmoitettava myös 1 momentin 3 ja 4 kohdassa tarkoitetun lausunnon pyytämisestä tai antamisesta, jollei tästä arvioitaisi aiheutuvan ilmeistä vaaraa valtion turvallisuudelle.

24 §. *Henkilörekisterin tietojen poistaminen.* Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä säädetään tietojen poistamisesta perustettavaksi ehdotetusta Europol-talletusrekisteristä.

Europol-talletusrekisteristä poistettaisiin henkilöä koskevat tiedot, kun ne eivät enää olisi Europolin tehtävien suorittamiseksi tarpeellisia. Tietojen tarpeellisuus tarkistettaisiin kuitenkin viimeistään kolmen vuoden välein ja jos tietoja ei tuolloin poistettaisi, tietojen tarkistamisesta tehtäisiin merkintä. Jos toimivaltainen viranomainen, joka on tallettanut tietoja rekisteriin, poistaa niitä, olisi tästä tietojen poistamisesta ilmoitettava Europolille. Säännös olisi Europol-yleissopimuksen 21 artiklan mukainen.

Pykälän nykyinen 2 momentti siirtyisi muutettuna uudeksi 3 momentiksi.

25 §. *Tarkemmat säännökset, määräykset ja ohjeet.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jossa ehdotetaan säädettäväksi poliisin ylijohdolle oikeus antaa tarkempia määräyksiä ja ohjeita tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten mukaan poliisille kuuluvien toimenpiteiden suorittamisesta. Poliisin ylijohto voisi antaa esimerkiksi tarkempia määräyksiä luotettavuuslausuntojen antamisesta. Pääosan lausunnoista antaisi edelleen suojelupoliisi, mutta paikallisia tarpeita varten poliisin ylijohto antaisi tarvittaessa määräyksiä tapauksista, joissa myös kihlakuntien poliisilaitokset voisivat antaa alueellaan luotettavuuslausuntoja.

2. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti Europol-yleissopimuksen voimaansaattamisen kanssa.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

3. Säätämisjärjestys

Lakiehdotuksessa ehdotetaan säädettäväksi Euroopan poliisiviraston atk-tietojärjestelmään luovutettavista poliisilain 1 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi kerättävistä ja talletettavista henkilöä koskevista tiedoista, näiden tietojen käytöstä ja luovuttamisesta, jokaisen oikeudesta tarkastaa itseään koskevat tiedot Euroopan poliisiviraston atk-tietojärjestelmästä sekä tietosuojavaltuutetun tarkastus- ja valvontaoikeudesta. Kun otetaan huomioon rekisteröinnin taustalla oleva tärkeä yhteiskunnallinen tarve ja lakiehdotuksessa henkilöä koskevien tietojen keräämiselle ja tallettamiselle asetetut tiukat edellytykset, ei ehdotus hallituksen käsityksen mukaan ole ongelmallinen hallitusmuodon 8 §:n kannalta.

Edellä mainituista syistä lakiehdotus hallituksen käsityksen mukaan voidaan käsitellä

tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä. Hallitus kuitenkin pitää suotavana, että asiasta hankitaan perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

poliisin henkilörekistereistä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan poliisin henkilörekistereistä 7 päivänä huhtikuuta 1995 annetun lain (509/1995) 1 §:n 2 momentti, 2 §, 5 §:n 1 momentti, 13 §:n 2 momentti, 15 §, 17 §:n 2 ja 4 momentti, 18 §:n 2 momentti, 19 §, 23 §:n 1, 2 ja 4 momentti, 24 §:n 2 momentti ja 25 §:n otsikko sekä

lisätään lakiin uusi 13 a §, 14 §:ään uusi 2 momentti, lakiin uusi 16 a §, 17 §:ään uusi 4 momentti, jolloin muutettu 4 momentti siirtyy 5 momentiksi, 20 §:ään uusi 4 ja 5 momentti, jolloin nykyinen 4 momentti siirtyy 6 momentiksi, 24 §:ään uusi 2 momentti, jolloin muutettu 2 momentti siirtyy 3 momentiksi ja 25 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

1 §

Lain soveltamisala

— — — — — — — — — — — — — — —

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja poliisin henkilörekistereitä ovat epäiltyjen tietojärjestelmä ja suojelupoliisin toiminnallinen tietojärjestelmä sekä 2 luvun mukaisesti perustetut rekisterit.

2 §

Epäiltyjen tietojärjestelmä

Epäiltyjen tietojärjestelmä on poliisin valtakunnalliseen käyttöön tarkoitettu pysyvä automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävä henkilörekisteri.

Epäiltyjen tietojärjestelmän osarekistereitä ovat:

1) epäiltyjen rekisteri; sekä

2) Europol-talletusrekisteri.

Epäiltyjen rekisteriin saa kerätä ja tallettaa rikosten ennalta estämiseksi ja selvittämiseksi tarpeellisia tietoja henkilöistä, joiden on syytä epäillä:

1) syyllistyvän tai syyllistyneen rikokseen, josta saattaa seurata vankeutta; tai

2) myötävaikuttavan tai myötävaikuttaneen rikokseen, josta saattaa seurata enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta.

Europol-talletusrekisteriin saa kerätä ja tallettaa 3 momentissa tarkoitettuja tietoja henkilöistä Euroopan poliisiviraston toimivaltaan kuuluvan rikollisuuden estämiseksi ja selvittämiseksi.

Epäiltyjen rekisteriä saavat käyttää teknisen käyttöyhteyden avulla tarkkailutehtäviin määrätyt poliisin henkilöstöön kuuluvat.

5 §

Poliisin valtakunnalliseen käyttöön tarkoitetut henkilörekisterit

Poliisin valtakunnalliseen käyttöön tarkoitetuista pysyvistä automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävistä henkilörekistereistä säädetään asetuksella. Epäiltyjen tietojärjestelmästä säädetään 2 §:ssä.

— — — — — — — — — — — — — — —

13 §

Poliisin tietojen saanti eräistä rekistereistä

— — — — — — — — — — — — — —

Poliisilla on oikeus saada, siten kuin asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, teknisen käyttöyhteyden avulla:

1) oikeushallinnon tietojärjestelmistä tietoja syyteharkinnassa olevista tai olleista rikosasioista, annetuista rangaistusmääräyksistä, tuomioistuimessa vireillä olevista rikosasioista, tuomituista sakkorangaistuksista ja vankeusrangaistusta suorittavista tai suorittaneista henkilöistä; tietojen saamisesta rikosrekisteristä säädetään kuitenkin rikosrekisterilaissa (770/1993);

2) ulkoasiainministeriön tietojärjestelmistä tietoja viisumi- sekä oleskelu- ja työlupapäätöksistä;

3) ulkomaalaisviraston tietojärjestelmistä ulkomaalaislaissa (378/1991) tarkoitettujen asioiden käsittelyssä ja ulkomaalaislain noudattamisen valvonnassa tarvittavia tietoja;

4) lääninhallitusten liikennelupatietojärjestelmistä luvanvaraisen liikenteen valvonnassa tarvittavia tietoja;

5) Suomen Pankin rahoitustarkastuksen tietojärjestelmistä rahanpesun ennalta estämisessä ja selvittämisessä tarvittavia tietoja; sekä

6) väestötietojärjestelmästä väestötietolain (507/1993) 4 ja 5 §:ssä säädetyt tiedot.

— — — — — — — — — — — — — —

13 a §

Poliisin tietojen saanti Euroopan poliisiviraston atk-tietojärjestelmästä

Poliisilla on oikeus saada Euroopan poliisiviraston atk-tietojärjestelmän tietoja Euroopan poliisiviraston toimivaltaan kuuluvan rikollisuuden ja muiden vakavien rikollisuuden muotojen estämiseksi ja selvittämiseksi.

Tiedot on hankittava keskusrikospoliisin välityksellä. Tietojen hankkimiseen keskusrikospoliisi saa käyttää myös teknistä käyttöyhteyttä.

14 §

Tietojen suorakäyttöinen tallettaminen

— — — — — — — — — — — — — —

Tulli- ja rajavartioviranomaiset sekä puolustusvoimien pääesikunnan tutkintaosasto voivat tallettaa tietoja henkilöistä suorakäyttöisesti 2 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun rekisteriin Euroopan poliisiviraston toimivaltaan kuuluvan rikollisuuden estämiseksi ja selvittämiseksi.

15 §

Tarkastusoikeuden rajoitukset

Sen lisäksi, mitä henkilörekisterilain 12 §:ssä säädetään, lain 11 §:ssä tarkoitettua tarkastusoikeutta ei ole myöskään:

1) epäiltyjen tietojärjestelmään;

2) suojelupoliisin toiminnalliseen tietojärjestelmään; eikä

3) muihin poliisin henkilörekistereihin sisältyviin henkilöä tai tekoa koskeviin luokitus-, tarkkailu- tai tekotapatietoihin.

Tietosuojavaltuutettu voi rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa 1 momentissa tarkoitettujen rekisteröityä koskevien tietojen lainmukaisuuden. Tietosuojavaltuutetulla on myös oikeus päästä 2 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun Europol-talletusrekisteriin valvoakseen, että henkilötietojen tietojärjestelmään tallentaminen, käyttäminen ja välittäminen Euroopan poliisivirastoon tapahtuu lainmukaisesti ja siten, ettei yksilön oikeuksia loukata.

16 a §

Tarkastusoikeuden toteuttaminen Euroopan poliisiviraston atk-tietojärjestelmään

Tiedot tarkastamista varten antaa Euroopan poliisiviraston tehtävien suorittamista varten perustetusta atk-tietojärjestelmästä Euroopan poliisivirasto. Tätä tarkoittava pyyntö on esitettävä poliisille, joka saattaa asian viipymättä Euroopan poliisiviraston käsiteltäväksi. Poliisin on ilmoitettava pyynnön tehneelle henkilölle, että Euroopan poliisivirasto vastaa hänelle suoraan.

Jokaisella on oikeus maksutta pyytää tietosuojavaltuutettua varmistamaan, että keskusrikospoliisin häntä koskevien tietojen Euroopan poliisiviraston atk-tietojärjestelmään tallentaminen ja välittäminen Euroopan poliisivirastoon sekä tietojen käyttö on lainmukaista.

Jokaisella on lisäksi oikeus pyytää Euroopan poliisiviraston yhteistä valvontavi-

ranomaista varmistamaan, että häntä koskevien henkilötietojen kerääminen, tallentaminen, käsittely ja käyttö Euroopan poliisivirastossa tapahtuu lainmukaisesti ja oikein. Tätä tarkoittava pyyntö on esitettävä tietosuojavaltuutetulle tai poliisille, jonka on saatettava asia viipymättä Euroopan poliisiviraston yhteisen valvontaviranomaisen käsiteltäväksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu tarkastuspyyntö ja 3 momentissa tarkoitettu poliisille esitettävä varmistuspyyntö on esitettävä henkilökohtaisesti poliisin luona ja samalla pyynnön esittäjän on todistettava henkilöllisyytensä.

17 §

Tietojen luovuttaminen poliisille tietojen keräämis- ja tallettamistarkoitusta vastaavaan tarkoitukseen

— — — — — — — — — — — — — — —

Edellä 10 §:ssä tarkoitettuja tietoja saa kuitenkin luovuttaa vain silloin, kun se on tarpeen:

1) valtion turvallisuuden varmistamiseksi;

2) välittömän henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran taikka huomattavan omaisuusvahingon torjumiseksi;

3) sellaisen rikoksen ennalta estämiseksi tai selvittämiseksi, josta saattaa seurata vankeutta; taikka

4) Euroopan poliisiviraston toimivaltaan kuuluvan rikollisuuden ja muiden vakavien rikollisuuden muotojen estämiseksi ja selvittämiseksi.

— — — — — — — — — — — — — — —

Keskusrikospoliisilla on oikeus luovuttaa Euroopan poliisiviraston atk-tietojärjestelmän tietoja poliisiyksikölle tai poliisin henkilöstöön kuuluvalle Euroopan poliisiviraston toimivaltaan kuuluvan rikollisuuden ja muiden vakavien rikollisuuden muotojen estämiseksi ja selvittämiseksi.

Tietojen luovuttaminen saa tapahtua myös teknisen käyttöyhteyden avulla lukuun ottamatta 4 momentissa tarkoitettuja tietoja.

18 §

Tietojen luovuttaminen poliisille muuhun tarkoitukseen

— — — — — — — — — — — — — — —

Epäiltyjen tietojärjestelmän tietoja, suojelupoliisin toiminnallisen tietojärjestelmän tietoja tai 8 §:ssä tarkoitetuissa rekistereissä olevia 10 §:ssä tarkoitettuja tietoja ei kuitenkaan saa luovuttaa 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettujen tehtävien suorittamista varten. Epäiltyjen tietojärjestelmän Europol-talletusrekisterin tietoja ei myöskään saa luovuttaa 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettujen tehtävien suorittamista varten.

— — — — — — — — — — — — — — —

19 §

Tietojen luovuttaminen muille kuin poliisille

Poliisi saa luovuttaa poliisin henkilörekistereistä teknisen käyttöyhteyden avulla tietoja, jotka ovat tarpeen:

1) ulkoasiainministeriölle ja Suomen edustustoille passin, viisumin taikka oleskelu- tai työluvan myöntämistä varten;

2) rajavartio- ja tulliviranomaiselle rajojen ja raja-alueen valvontaa, ulkomaanliikenteen valvontaa, tullirikosten ennalta estämistä ja selvittämistä tai henkilöiden maahantulon ja maastalähdön valvontaa varten;

3) tuomioistuimille ja syyttäjäviranomaisille etsintäkuulutusten seuraamista varten, vankeinhoitoviranomaisille vankeja koskevien etsintäkuulutusten seuraamista varten sekä oikeusministeriölle ja sotilasviranomaisille näiden omien etsintäkuulutusten seuraamista varten;

4) tuomioistuimille ja syyttäjäviranomaisille ampuma-aseisiin liittyvien asioiden käsittelyä varten;

5) ulkomaalaisvirastolle Suomen kansalaisuutta, ulkomaalaisten maahantuloa, maassa oleskelua ja työntekoa sekä pakolaisia ja turvapaikkaa koskevien asioiden käsittelyä varten;

6) Ajoneuvohallintokeskukselle tieliikenteen tietojärjestelmän ajoneuvorekisterin ylläpitoa varten;

7) poliisilain 8 §:ssä säädetyt erityiset poliisivaltuudet omaavalle virkamiehelle poliisilain 1 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi siten kuin tämän lain 17 ja 18 §:ssä säädetään; sekä

8) rajavartio- ja tulliviranomaiselle sekä puolustusvoimien pääesikunnan tutkintaosastolle Euroopan poliisiviraston toimivaltaan kuuluvan rikollisuuden ja muiden vakavien rikollisuuden muotojen estämiseksi ja selvittämiseksi.

Keskusrikospoliisilla on oikeus luovuttaa

Euroopan poliisiviraston atk-tietojärjestelmän tietoja rajavartio- ja tulliviranomaiselle sekä puolustusvoimien pääesikunnan tutkintaosastolle Euroopan poliisiviraston toimivaltaan kuuluvan rikollisuuden ja muiden vakavien rikollisuuden muotojen estämiseksi ja selvittämiseksi. Tietoja ei kuitenkaan saa luovuttaa suoraan teknisen käyttöyhteyden avulla.

20 §

Tietojen luovuttaminen ulkomaille

— — — — — — — — — — — — — —

Poliisilla on oikeus luovuttaa poliisin henkilörekisterin tietoja Euroopan poliisivirastolle ja Euroopan poliisiviraston jäsenvaltioiden kansallisille yksiköille sekä Euroopan poliisiviraston atk-tietojärjestelmään talletettavaksi Euroopan poliisiviraston toimivaltaan kuuluvan rikollisuuden estämiseksi ja selvittämiseksi. Tiedot on luovutettava keskusrikospoliisin välityksellä. Keskusrikospoliisi saa luovuttaa tietoja Euroopan poliisiviraston atk-tietojärjestelmään myös teknisen käyttöyhteyden avulla.

Poliisilla on oikeus luovuttaa Euroopan poliisivirastolle, Euroopan unionin toimielimille ja Euroopan yhteisöjen virastoille ja laitoksille luotettavuuslausuntoja noudattaen soveltuvin osin, mitä 23 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädetään lausunnon antamisen edellytyksistä ja 2—4 momentissa lausunnon antamisessa noudatettavasta menettelystä.

— — — — — — — — — — — — — —

23 §

Luotettavuuslausunnot

Poliisilla on oikeus käyttää poliisin henkilörekisterin tietoja tarpeellisessa laajuudessa annettaessa lausuntoa:

1) valtion virkamieslain (750/1994) 7 §:ssä tarkoitettua virkaa hakeneen tai sanotunlaiseen virkaan nimitetyn henkilön luotettavuudesta;

2) henkilön luotettavuudesta tehtävään, johon liittyy pääsy valtiosalaisuuksiin taikka sellaisiin yrityssalaisuuksiin tai tietoihin, joiden luvattomasta ilmaisemisesta voisi aiheutua vaaraa valtion turvallisuudelle taikka huomattavalle yleiselle edulle tai huomattavalle yksityiselle taloudelliselle edulle;

3) henkilön luotettavuudesta päästä kohteeseen, jolla on merkitystä valtion turvallisuudelle taikka huomattavalle yleiselle edulle tai huomattavalle yksityiselle taloudelliselle edulle; taikka

4) henkilön luotettavuudesta harkittaessa hänelle esitetyn arvonimen myöntämistä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua lausuntoa annettaessa ei saa kuitenkaan käyttää epäiltyjen tietojärjestelmän tietoja tai 8 §:ssä tarkoitetuissa rekistereissä olevia 10 §:ssä tarkoitettuja tietoja.

— — — — — — — — — — — — — —

Rekisteröidyllä on oikeus saada tieto siitä, onko hänestä annettu 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu lausunto, ja hänelle on ilmoitettava 1 momentin 2—4 kohdassa tarkoitetun lausunnon pyytämisestä tai antamisesta, jollei tästä aiheudu ilmeistä vaaraa valtion turvallisuudelle.

24 §

Henkilörekisterin tietojen poistaminen

— — — — — — — — — — — — — —

Tiedot poistetaan 2 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitetusta rekisteristä, kun tiedot eivät enää ole Euroopan poliisiviraston tehtävien suorittamiseksi tarpeellisia. Tietojen edelleen säilyttämisen tarpeellisuus tutkitaan viimeistään kolmen vuoden kuluttua niiden tallentamisesta tai edellisestä tietojen tarpeellisuuden tarkastamisesta. Tietojen uudelleen tarkastamisesta tehdään merkintä. Jos Europol-talletusrekisteristä poistetaan henkilötietoja, joita on luovutettu Euroopan poliisiviraston atk-tietojärjestelmään, on tietojen poistamisesta ilmoitettava Euroopan poliisivirastolle.

Muihin henkilörekistereihin talletettujen tietojen säilytysajoista säädetään asetuksella.

25 §

Tarkemmat säännökset, määräykset ja ohjeet

— — — — — — — — — — — — — —

Poliisin ylijohto voi antaa tarkempia määräyksiä ja ohjeita tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten mukaan poliisille kuuluvien toimenpiteiden suorittamisesta. Polii-

sin ylijohto vahvistaa näissä toimenpiteissä käytettävien lomakkeiden kaavat.

Tämä laki tulee voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 3 päivänä lokakuuta 1997

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Sisäasiainministeri *Jan-Erik Enestam*

Liite

Laki

poliisin henkilörekistereistä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan poliisin henkilörekistereistä 7 päivänä huhtikuuta 1995 annetun lain (509/1995) 1 §:n 2 momentti, 2 §, 5 §:n 1 momentti, 13 §:n 2 momentti, 15 §, 17 §:n 2 ja 4 momentti, 18 §:n 2 momentti, 19 §, 23 §:n 1, 2 ja 4 momentti, 24 §:n 2 momentti ja 25 §:n otsikko sekä

lisätään lakiin uusi 13 a §, 14 §:ään uusi 2 momentti, lakiin uusi 16 a §, 17 §:ään uusi 4 momentti, jolloin muutettu 4 momentti siirtyy 5 momentiksi, 20 §:ään uusi 4 ja 5 momentti, jolloin nykyinen 4 momentti siirtyy 6 momentiksi, 24 §:ään uusi 2 momentti, jolloin muutettu 2 momentti siirtyy 3 momentiksi ja 25 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
1 §	
Lain soveltamisala	
Edellä 1 momentissa tarkoitettuja poliisin henkilörekistereitä ovat epäiltyjen rekisteri ja suojelupoliisin toiminnallinen tietojärjestelmä sekä 2 luvun mukaisesti perustetut rekisterit.	Edellä 1 momentissa tarkoitettuja poliisin henkilörekistereistä ovat epäiltyjen *tietojärjestelmä* ja suojelupoliisin toiminnallinen tietojärjestelmä sekä 2 luvun mukaisesti perustetut rekisterit.
2 §	2 §
Epäiltyjen rekisteri	*Epäiltyjen* ***tietojärjestelmä***
Epäiltyjen rekisteri on poliisin valtakunnalliseen käyttöön tarkoitettu pysyvä automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävä henkilörekisteri.	Epäiltyjen *tietojärjestelmä* on poliisin valtakunnalliseen käyttöön tarkoitettu pysyvä automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävä henkilörekisteri. *Epäiltyjen tietojärjestelmän osarekistereitä ovat:* *1) epäiltyjen rekisteri; sekä* *2) Europol-talletusrekisteri.*
Epäiltyjen rekisteriin saa kerätä ja tallettaa rikosten ennalta estämiseksi ja selvittämiseksi tarpeellisia tietoja henkilöistä, joiden on syytä epäillä 1) syyllistyvän tai syyllistyneen rikokseen, josta saattaa seurata vankeutta; tai 2) myötävaikuttavan tai myötävaikuttaneen rikokseen, josta saattaa seurata enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta.	Epäiltyjen rekisteriin saa kerätä ja tallettaa rikosten ennalta estämiseksi ja selvittämiseksi tarpeellisia tietoja henkilöistä, joiden on syytä epäillä 1) syyllistyvän tai syyllistyneen rikokseen, josta saattaa seurata vankeutta; tai 2) myötävaikuttavan tai myötävaikuttaneen rikokseen, josta saattaa seurata enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta.

Voimassa oleva laki

Epäiltyjen rekisterin rekisterinpitäjä on poliisin ylijohto. Rekisteriä ylläpitää keskusrikospoliisi poliisin ylijohdon valvonnassa. Epäiltyjen rekisteriä saavat käyttää tarkkailutehtäviin määrätyt poliisin henkilöstöön kuuluvat.

Ehdotus

Europol-talletusrekisteriin saa kerätä ja tallettaa 3 momentissa tarkoitettuja tietoja henkilöistä Euroopan poliisiviraston toimivaltaan kuuluvan rikollisuuden estämiseksi ja selvittämiseksi.

Epäiltyjen rekisteriä saavat käyttää *teknisen käyttöyhteyden avulla* tarkkailutehtäviin määrätyt poliisin henkilöstöön kuuluvat.

5 §

Poliisin valtakunnalliseen käyttöön tarkoitetut henkilörekisterit

Poliisin valtakunnalliseen käyttöön tarkoitetuista pysyvistä automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävistä henkilörekistereistä säädetään asetuksella. Epäiltyjen rekisteristä säädetään 2 §:ssä.

5 §

Poliisin valtakunnalliseen käyttöön tarkoitetut henkilörekisterit

Poliisin valtakunnalliseen käyttöön tarkoitetuista pysyvistä automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävistä henkilörekistereistä säädetään asetuksella. Epäiltyjen *tietojärjestelmästä* säädetään 2 §:ssä.

13 §

Poliisin tietojen saanti eräistä rekistereistä

Poliisilla on oikeus saada, siten kuin asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, teknisen käyttöyhteyden avulla:

1) oikeushallinnon tietojärjestelmistä tietoja syyteharkinnassa olevista tai olleista rikosasioista, annetuista rangaistusmääräyksistä, tuomioistuimessa vireillä olevista rikosasioista, tuomituista sakkorangaistuksista ja vankeusrangaistusta suorittavista tai suorittaneista henkilöistä; tietojen saamisesta rikosrekisteristä säädetään kuitenkin rikosrekisterilaissa (770/93);

2) ulkoasiainministeriön tietojärjestelmistä tietoja viisumi- sekä oleskelu- ja työlupapäätöksistä;

3) ulkomaalaiskeskuksen tietojärjestelmistä ulkomaalaislaissa (378/91) tarkoitettujen asioiden käsittelyssä ja ulkomaalaislain noudattamisen valvonnassa tarvittavia tietoja;

4) lääninhallitusten liikennelupatietojärjestelmistä luvanvaraisen liikenteen valvonnassa tarvittavia tietoja;

5) Suomen Pankin rahoitustarkastuksen tietojärjestelmistä rahanpesun ennalta estämi-

Poliisilla on oikeus saada, siten kuin asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, teknisen käyttöyhteyden avulla:

1) oikeushallinnon tietojärjestelmistä tietoja syyteharkinnassa olevista tai olleista rikosasioista, annetuista rangaistusmääräyksistä, tuomioistuimessa vireillä olevista rikosasioista, tuomituista sakkorangaistuksista ja vankeusrangaistusta suorittavista tai suorittaneista henkilöistä; tietojen saamisesta rikosrekisteristä säädetään kuitenkin rikosrekisterilaissa (770/*1993*);

2) ulkoasiainministeriön tietojärjestelmistä tietoja viisumi- sekä oleskelu- ja työlupapäätöksistä;

3) *ulkomaalaisviraston* tietojärjestelmistä ulkomaalaislaissa (378/*1991*) tarkoitettujen asioiden käsittelyssä ja ulkomaalaislain noudattamisen valvonnassa tarvittavia tietoja;

4) lääninhallitusten liikennelupatietojärjestelmistä luvanvaraisen liikenteen valvonnassa tarvittavia tietoja;

5) Suomen Pankin rahoitustarkastuksen tietojärjestelmistä rahanpesun ennalta estämi-

Voimassa oleva laki

sessä ja selvittämisessä tarvittavia tietoja; sekä

6) väestötietojärjestelmästä tietoja henkilöiden nimistä, henkilötunnuksista, osoitteista ja henkilöiden kuolemasta.

— — — — — — — — — — — — — —

Ehdotus

sessä ja selvittämisessä tarvittavia tietoja; sekä

6) väestötietojärjestelmästä *väestötietolain (507/1993) 4 ja 5 §:ssä säädetyt tiedot.*

— — — — — — — — — — — — — —

13 a §

Poliisin tietojen saanti Euroopan poliisiviraston atk-tietojärjestelmästä

Poliisilla on oikeus saada Euroopan poliisiviraston atk-tietojärjestelmän tietoja Euroopan poliisiviraston toimivaltaan kuuluvan rikollisuuden ja muiden vakavien rikollisuuden muotojen estämiseksi ja selvittämiseksi. Tiedot on hankittava keskusrikospoliisin välityksellä. Tietojen hankkimiseen keskusrikospoliisi saa käyttää myös teknistä käyttöyhteyttä.

14 §

Tietojen suorakäyttöinen tallettaminen

— — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — —

Tulli- ja rajavartioviranomaiset sekä puolustusvoimien pääesikunnan tutkintaosasto voivat tallettaa tietoja henkilöistä suorakäyttöisesti 2 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun rekisteriin Euroopan poliisiviraston toimivaltaan kuuluvan rikollisuuden estämiseksi ja selvittämiseksi.

15 §

Tarkastusoikeuden rajoitukset

Sen lisäksi, mitä henkilörekisterilain 12 §:ssä säädetään, lain 11 §:ssä tarkoitettua tarkastusoikeutta ei ole myöskään:

1) epäiltyjen rekisteriin;

2) suojelupoliisin toiminnalliseen tietojärjestelmään; eikä

3) muihin poliisin henkilörekistereihin sisältyviin henkilöä tai tekoa koskeviin luokitus- tai tekotapatietoihin.

Tietosuojavaltuutettu voi rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa 1 momentissa tarkoitet-

15 §

Tarkastusoikeuden rajoitukset

Sen lisäksi, mitä henkilörekisterilain 12 §:ssä säädetään, lain 11 §:ssä tarkoitettua tarkastusoikeutta ei ole myöskään:

1) epäiltyjen *tietojärjestelmään*;

2) suojelupoliisin toiminnalliseen tietojärjestelmään; eikä

3) muihin poliisin henkilörekistereihin sisältyviin henkilöä tai tekoa koskeviin luokitus-, *tarkkailu-* tai tekotapatietoihin.

Tietosuojavaltuutettu voi rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa 1 momentissa tarkoitet-

Voimassa oleva laki

tujen rekisteröityä koskevien tietojen lainmukaisuuden.

Ehdotus

tujen rekisteröityä koskevien tietojen lainmukaisuuden. *Tietosuojavaltuutetulla on myös oikeus päästä 2 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun Europol -talletusrekisteriin valvoakseen, että henkilötietojen tietojärjestelmään tallentaminen, käyttäminen ja välittäminen Euroopan poliisivirastoon tapahtuu lainmukaisesti ja siten, ettei yksilöiden oikeuksia loukata.*

16 a §

Tarkastusoikeuden toteuttaminen Euroopanpoliisiviraston atk-tietojärjestelmään

Tiedot tarkastamista varten antaa Euroopan poliisiviraston tehtävien suorittamista varten perustetusta atk-tietojärjestelmästä Euroopan poliisivirasto. Tätä tarkoittava pyyntö on esitettävä poliisille, joka saattaa asian viipymättä Euroopan poliisiviraston käsiteltäväksi. Poliisin on ilmoitettava pyynnön tehneelle henkilölle, että Euroopan poliisivirasto vastaa hänelle suoraan.

Jokaisella on oikeus maksutta pyytää tietosuojavaltuutettua varmistamaan, että keskusrikospoliisin häntä koskevien tietojen Euroopan poliisiviraston atk-tietojärjestelmään tallentaminen ja välittäminen Euroopan poliisivirastoon sekä tietojen käyttö on lainmukaista.

Jokaisella on lisäksi oikeus pyytää Euroopan poliisiviraston yhteistä valvontaviranomaista varmistamaan, että häntä koskevien henkilötietojen kerääminen, tallentaminen, käsittely ja käyttö Euroopan poliisivirastossa tapahtuu lainmukaisesti ja oikein. Tätä tarkoittava pyyntö on esitettävä tietosuojavaltuutetulle tai poliisille, jonka on saatettava asia viipymättä Euroopan poliisiviraston yhteisen valvontaviranomaisen käsiteltäväksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu tarkastuspyyntö ja 3 momentissa tarkoitettu poliisille esitettävä varmistuspyyntö on esitettävä henkilökohtaisesti poliisin luona ja samalla pyynnön esittäjän on todistettava henkilöllisyytensä.

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*

17 §

Tietojen luovuttaminen poliisille tietojen keräämis- ja tallettamistarkoitusta vastaavaan tarkoitukseen

Edellä 10 §:ssä tarkoitettuja tietoja saa kuitenkin luovuttaa vain silloin, kun se on tarpeen: 1) valtion turvallisuuden varmistamiseksi; 2) välittömän henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran taikka huomattavan omaisuusvahingon torjumiseksi; *tai* 3) sellaisen rikoksen ennalta estämiseksi tai selvittämiseksi, josta saattaa seurata vankeutta.	Edellä 10 §:ssä tarkoitettuja tietoja saa kuitenkin luovuttaa vain silloin, kun se on tarpeen: 1) valtion turvallisuuden varmistamiseksi; 2) välittömän henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran taikka huomattavan omaisuusvahingon torjumiseksi; 3) sellaisen rikoksen ennalta estämiseksi tai selvittämiseksi, josta saattaa seurata vankeutta*; taikka* *4) Euroopan poliisiviraston toimivaltaan kuuluvan rikollisuuden ja muiden vakavien rikollisuuden muotojen estämiseksi ja selvittämiseksi.*
	Keskusrikospoliisilla on oikeus luovuttaa Euroopan poliisiviraston atk-tietojärjestelmän tietoja poliisiyksikölle tai poliisin henkilöstöön kuuluvalle Euroopan poliisiviraston toimivaltaan kuuluvan rikollisuuden ja muiden vakavien rikollisuuden muotojen estämiseksi ja selvittämiseksi.
Tietojen luovuttaminen saa tapahtua myös teknisen käyttöyhteyden avulla.	Tietojen luovuttaminen saa tapahtua myös teknisen käyttöyhteyden avulla *lukuunottamatta 4 momentissa tarkoitettuja tietoja.*

18 §

Tietojen luovuttaminen poliisille muuhun tarkoitukseen

Epäiltyjen rekisterin tietoja, suojelupoliisin toiminnallisen tietojärjestelmän tietoja tai 8 §:ssä tarkoitetuissa rekistereissä olevia 10 §:ssä tarkoitettuja tietoja ei kuitenkaan saa luovuttaa 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettujen tehtävien suorittamista varten.	Epäiltyjen *tietojärjestelmän* tietoja, suojelupoliisin toiminnallisen tietojärjestelmän tietoja tai 8 §:ssä tarkoitetuissa rekistereissä olevia 10 §:ssä tarkoitettuja tietoja ei kuitenkaan saa luovuttaa 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettujen tehtävien suorittamista varten. *Epäiltyjen tietojärjestelmän Europol-talletusrekisterin tietoja ei myöskään saa luovuttaa 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettujen tehtävien suorittamista varten.*

Voimassa oleva laki

19 §

Tietojen luovuttaminen muille kuin poliisille

Poliisi saa luovuttaa poliisin henkilörekistereistä teknisen käyttöyhteyden avulla tietoja, jotka ovat tarpeen:

1) ulkoasiainministeriölle ja Suomen edustustoille passin, viisumin taikka oleskelu- tai työluvan myöntämistä varten;

2) rajavartio- ja tulliviranomaiselle rajojen ja raja-alueen valvontaa, ulkomaanliikenteen valvontaa, tullirikosten ennalta estämistä ja selvittämistä tai henkilöiden maahantulon ja maastalähdön valvontaa varten;

3) tuomioistuimille ja syyttäjäviranomaisille etsintäkuulutusten seuraamista varten, vankeinhoitoviranomaisille vankeja koskevien etsintäkuulutusten seuraamista varten sekä oikeusministeriölle ja sotilasviranomaisille näiden omien etsintäkuulutusten seuraamista varten;

4) tuomioistuimille ja syyttäjäviranomaisille ampuma-aseisiin liittyvien asioiden käsittelyä varten;

5) ulkomaalaiskeskukselle Suomen kansalaisuutta, ulkomaalaisten maahantuloa, maassa oleskelua ja työntekoa sekä pakolaisia ja turvapaikkaa koskevien asioiden käsittelyä varten; *sekä*

6) ajoneuvohallinnolle tieliikenteen tietojärjestelmän ajoneuvorekisterin ylläpitoa varten.

Ehdotus

19 §

Tietojen luovuttaminen muille kuin poliisille

Poliisi saa luovuttaa poliisin henkilörekistereistä teknisen käyttöyhteyden avulla tietoja, jotka ovat tarpeen:

1) ulkoasiainministeriölle ja Suomen edustustoille passin, viisumin taikka oleskelu- tai työluvan myöntämistä varten;

2) rajavartio- ja tulliviranomaiselle rajojen ja raja-alueen valvontaa, ulkomaanliikenteen valvontaa, tullirikosten ennalta estämistä ja selvittämistä tai henkilöiden maahantulon ja maastalähdön valvontaa varten;

3) tuomioistuimille ja syyttäjäviranomaisille etsintäkuulutusten seuraamista varten, vankeinhoitoviranomaisille vankeja koskevien etsintäkuulutusten seuraamista varten sekä oikeusministeriölle ja sotilasviranomaisille näiden omien etsintäkuulutusten seuraamista varten;

4) tuomioistuimille ja syyttäjäviranomaisille ampuma-aseisiin liittyvien asioiden käsittelyä varten;

5) *ulkomaalaisvirastolle* Suomen kansalaisuutta, ulkomaalaisten maahantuloa, maassa oleskelua ja työntekoa sekä pakolaisia ja turvapaikkaa koskevien asioiden käsittelyä varten;

6) *Ajoneuvohallintokeskukselle* tieliikenteen tietojärjestelmän ajoneuvorekisterin ylläpitoa varten;

7) poliisilain 8 §:ssä säädetyt erityiset poliisivaltuudet omaavalle virkamiehelle poliisilain 1 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi siten kuin tämän lain 17 ja 18 §:ssä säädetään; sekä

8) rajavartio- ja tulliviranomaiselle sekä puolustusvoimien pääesikunnan tutkintaosastolle Euroopan poliisiviraston toimivaltaan kuuluvan rikollisuuden ja muiden vakavien rikollisuuden muotojen estämiseksi ja selvittämiseksi.

Keskusrikospoliisilla on oikeus luovuttaa Euroopan poliisiviraston atk-tietojärjestelmän tietoja rajavartio- ja tulliviranomaiselle sekä puolustusvoimien pääesikunnan tutkintaosastolle Euroopan poliisiviraston toimivaltaan kuuluvan rikollisuuden ja muiden vakavien rikollisuuden muotojen estämiseksi ja selvittämiseksi. Tietoja ei kuitenkaan saa luovuttaa suoraan teknisen käyttöyhteyden avulla.

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	20 §
	Tietojen luovuttaminen ulkomaille
— — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — —
	Poliisilla on oikeus luovuttaa poliisin henkilörekisterin tietoja Euroopan poliisivirastolle ja Euroopan poliisiviraston jäsenvaltioiden kansallisille yksiköille sekä Euroopan poliisiviraston atk-tietojärjestelmään talletettavaksi Euroopan poliisiviraston toimivaltaan kuuluvan rikollisuuden estämiseksi ja selvittämiseksi. Tiedot on luovutettava keskusrikospoliisin välityksellä. Keskusrikospoliisi saa luovuttaa tietoja Euroopan poliisiviraston atk-tietojärjestelmään myös teknisen käyttöyhteyden avulla. *Poliisilla on oikeus luovuttaa Euroopan poliisivirastolle, Euroopan unionin toimielimille ja Euroopan yhteisöjen virastoille ja laitoksille luotettavuuslausuntoja noudattaen soveltuvin osin, mitä 23 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädetään lausunnon antamisen edellytyksistä ja 2—4 momentissa lausunnon antamisessa noudatettavasta menettelystä.*
— — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — —
23 §	23 §
Luotettavuuslausunnot	*Luotettavuuslausunnot*
Poliisilla on oikeus käyttää poliisin henkilörekisterin tietoja tarpeellisessa laajuudessa annettaessa lausuntoa: 1) valtion virkamieslain (750/94) 7 §:ssä tarkoitettua virkaa hakeneen tai sanotunlaiseen virkaan nimitetyn henkilön luotettavuudesta; *taikka* 2) henkilön luotettavuudesta tehtävään, johon liittyy pääsy valtion salaisuuksiin tai sellaisiin yrityssalaisuuksiin, joiden luvattomasta ilmaisemisesta voisi aiheutua vaaraa valtion turvallisuudelle taikka huomattavalle yleiselle tai yksityiselle taloudelliselle edulle.	Poliisilla on oikeus käyttää poliisin henkilörekisterin tietoja tarpeellisessa laajuudessa annettaessa lausuntoa: 1) valtion virkamieslain (750/*1994*) 7 §:ssä tarkoitettua virkaa hakeneen tai sanotunlaiseen virkaan nimitetyn henkilön luotettavuudesta; 2) henkilön luotettavuudesta tehtävään, johon liittyy pääsy *valtiosalaisuuksiin taikka* sellaisiin yrityssalaisuuksiin *tai tietoihin*, joiden luvattomasta ilmaisemisesta voisi aiheutua vaaraa valtion turvallisuudelle taikka huomattavalle yleiselle *edulle* tai *huomattavalle* yksityiselle taloudelliselle edulle; *3) henkilön luotettavuudesta päästä kohteeseen, jolla on merkitystä valtion turvallisuudelle tai huomattavalle yleiselle edulle taikka huomattavalle yksityiselle taloudelliselle edulle; taikka*

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	4) henkilön luotettavuudesta harkittaessa hänelle esitetyn arvonimen myöntämistä.
Edellä 1 momentissa tarkoitettua lausuntoa annettaessa ei saa kuitenkaan käyttää epäiltyjen rekisterin tietoja tai 8 §:ssä tarkoitetuissa rekistereissä olevia 10 §:ssä tarkoitettuja tietoja.	Edellä 1 momentissa tarkoitettua lausuntoa annettaessa ei saa kuitenkaan käyttää epäiltyjen *tietojärjestelmän* tietoja tai 8 §:ssä tarkoitetuissa rekistereissä olevia 10 §:ssä tarkoitettuja tietoja.
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
Rekisteröidyllä on oikeus saada tieto siitä, onko hänestä annettu 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu lausunto, ja hänelle on ilmoitettava 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun lausunnon pyytämisestä tai antamisesta, jollei tästä aiheudu ilmeistä vaaraa valtion turvallisuudelle.	Rekisteröidyllä on oikeus saada tieto siitä, onko hänestä annettu 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu lausunto, ja hänelle on ilmoitettava 1 momentin 2—*4* kohdassa tarkoitetun lausunnon pyytämisestä tai antamisesta, jollei tästä aiheudu ilmeistä vaaraa valtion turvallisuudelle.
24 §	
Henkilörekisterin tietojen poistaminen	
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
	Tiedot poistetaan 2 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitetusta rekisteristä, kun tiedot eivät enää ole Euroopan poliisiviraston tehtävien suorittamiseksi tarpeellisia. Tietojen edelleen säilyttämisen tarpeellisuus tutkitaan viimeistään kolmen vuoden kuluttua niiden tallentamisesta tai edellisestä tietojen tarpeellisuuden tarkastamisesta. Tietojen uudelleen tarkastamisesta tehdään merkintä. Jos Europol-talletusrekisteristä poistetaan henkilötietoja, joita on luovutettu Euroopan poliisiviraston atk-tietojärjestelmään, on tietojen poistamisesta ilmoitettava Euroopan poliisivirastolle.
Henkilörekistereihin talletettujen tietojen säilytysajoista säädetään asetuksella.	*Muihin* henkilörekistereihin talletettujen tietojen säilytysajoista säädetään asetuksella.
25 §	25 §
Tarkemmat säännökset	*Tarkemmat säännökset,* ***määräykset ja ohjeet***
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
	Poliisin ylijohto voi antaa tarkempia määräyksiä ja ohjeita tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten mukaan poliisille kuuluvien toimenpiteiden suorittamisesta. Poliisin ylijohto vahvistaa näissä toimenpiteissä käytettävien lomakkeiden kaavat.
	Tämä laki tulee voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana.

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.